

**Univerzita Palackého v Olomouci  
Cyrilometodějská teologická fakulta**

**Katedra křesťanské sociální práce**

*Bakalářská práce*

**2011**

Jana Kovářová, Dis.

**Univerzita Palackého v Olomouci**  
**Cyrlometodějská teologická fakulta**

**Katedra křesťanské sociální práce**

*Charitativní a sociální práce*

Jana Kovářová, Dis.

*Význam mateřských center a rodinných center  
v mikroregionu Boskovicko v kontextu sociální práce  
s rodinou*

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Miroslava Petřeková

**2011**

„Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.“

Děkuji Mgr. Miroslavě Petřekové za odborné vedení mé bakalářské práce, za obětavost, trpělivost a za poskytnutí cenných informací. Velké poděkování patří také mé rodině a paní Haně Köhlerové za podporu při tvorbě mé bakalářské práce.

# OBSAH

Úvod.....	5
1. Mateřská centra, rodinná centra a oblast sociální práce .....	7
1.1. Rodina jako instituce .....	7
1.2. Typologie dnešních rodin .....	9
1.3. Rozvodovost .....	10
1.4. Osamělý rodič .....	11
1.4.1. Zaneprázdněný rodič.....	12
1.5. Domácí násilí .....	12
1.6. Nezaměstnanost .....	13
2. Rodina a společnost .....	15
2.1. Cíle rodinné politiky .....	15
2.1.1. Podpora rodičovství a rodinné soudržnosti.....	16
2.1.2. Rodina na úrovni obcí a krajů.....	18
2.2. Potřeby dětí a rodičů .....	18
2.2.1. Dítě a jeho vývoj.....	18
2.2.2. Potřeby lidí.....	21
2.2.3. Potřeby matek na rodičovské dovolené .....	22
2.3. Typy služeb poskytovaných rodinám .....	22
3. Mateřská a rodinná centra - neziskové organizace .....	24
3.1. Cíle poskytovaných služeb mateřskými a rodinnými centry .....	25
3.2. Mateřská centra, rodinná centra a legislativa.....	27
4. Mikroregion Boskovicko .....	28
5. Praktická část .....	30
5.1. Mateřské centrum Boskovice.....	30
5.2. Rodinné centrum Motýlek .....	31
5.3. Služby poskytované centry .....	31
5.4. Výběr respondentů .....	33
5.5. Kazuistiky a rozhovory .....	34
6. Kazuistiky .....	35
6.1. Radka .....	35
6.2. Helena .....	35

6.3.	Iva .....	36
6.4.	Nikola.....	37
6.5.	Simona .....	37
6.6.	Anna.....	38
6.7.	Kristýna.....	38
6.8.	Shrnutí.....	39
7.	Rozhovory.....	42
7.1.	Marie.....	42
7.2.	Michaela.....	42
7.3.	Silvie .....	43
7.4.	Analýza odpovědí respondentek .....	43
8.	Závěr .....	47
	Seznam použitých zkratek .....	49
	Slovník cizích slov.....	50
	Seznam literatury .....	51

# Úvod

Rodina je základním stavebním kamenem každé společnosti. Je vnímána jako cenný faktor, jelikož děti jsou považovány za nositele naší budoucnosti. Děti vyrůstající v rodinném prostředí vnímají svou rodinu jako určitý model, z kterého podvědomě čerpají a získané podněty mohou zužitkovat v podobě svých osobních vzorů chování v dospělosti. Demograficky vzato je počet dětí vzhledem k úmrtnosti obyvatelstva v nepoměru. Otázka důležitosti rodiny vyvolává vzrůstající zájem nejen na politické půdě. V minulých letech kulminoval počet narozených dětí. V té době začaly vznikat mateřská a rodinná centra (dále jen MC a RC mimo nadpisů). Služby MC a RC zaznamenaly prudký vývoj. Návštěvnost postupně vzrůstala a vypovídala o vzniku nového směru či trendu. Současná klesající porodnost však nemá na činnost center vliv. I nadále jsou maminky aktivní. Vyhledávají služby center a rády se podílejí na chodu organizací.

Centra se zaměřují na oblast rodinné politiky. Působí například v oblasti podpory rodičovství, rovných příležitostí a prevence sociální exkluze rodičů s dětmi. Jsou aktéry na poli prevence patologických jevů v rodině včetně důležité prevence kriminality. Spolupracují s odborníky v oborech, jako je psychologie či sociální práce. (Kolínská, 2007: s. 27) Služby poskytované MC a RC působí především ve vztahu k cílové skupině proaktivně, poněvadž potřeby rodin s dětmi jsou individuální a proměnné. Centra však mohou zasahovat do sociální práce ve více aspektech. Ženy se často potýkají s problémem, kdy nemohou po ukončení rodičovské dovolené získat zaměstnání. Centra navštěvují také lidé, kteří se potýkají s osobními problémy, jako je např. disharmonické rodinné prostředí, přítomnost domácího násilí v jakékoliv formě či hrozící nebo probíhající rozvodové řízení. Mnohdy využívají služeb center osamocení rodiče či rodiny potýkající se s finančními potížemi. Sociální práci s rodinou je věnována pozornost v časopise Sociální práce číslo 2 z roku 2005. Mezi další časopis věnující se popisu činnosti MC patří číslo 1/2007 časopisu Fórum sociální politiky.

Před nástupem na mateřskou dovolenou jsem pracovala dva roky v MC Boskovice. Působila jsem zde jako koordinátorka prorodinných služeb. Podílela jsem se na provozu centra včetně projektů či získávání grantů. Měla jsem možnost sledovat mnoho rodin, které navštěvovaly centrum. Služby využívaly nejen rodiny,

kteří vyzařovaly spokojenost, ale také rodiče, kteří se potýkali s osobními problémy. Ti mi dali inspiraci pro dané téma mé práce.

Po zadání tématu bakalářské práce jsem začala zjišťovat, zda má mikroregion Boskovicko více MC či RC. Dospěla jsem ke zjištění, že mikroregion Boskovicko, který tvoří 14 obcí, má pouze jedno MC, a to MC Boskovice. MC Boskovice však navštěvovaly i rodiny s dětmi, které jsou ze sousedních mikroregionů. Nejčastěji MC Boskovice navštěvovaly rodiny z mikroregionu Malá Haná, především z Velkých Opatovic. Svými službami poskytlo centrum v Boskovicích ženám z Velkých Opatovic inspiraci a rozhodly se založit občanské sdružení nazvané RC Motýlek. Rodiny s dětmi se v obou mikroregionech potýkají se stejnými problémy, a tak považují za důležité alespoň okrajově RC Motýlek zahrnout do své práce.

Mým cílem bakalářské práce je zjistit, jaká byla prvotní motivace žen MC či RC navštívit a v jaké oblasti mohou být služby poskytované centry užitečné v kontextu sociální práce s rodinou. Dalším cílem je zjistit, co rodičům v nabízených službách chybí. Získané informace v mé bakalářské práci můžou posloužit MC a RC ke zhodnocení poskytovaných služeb vzhledem k cílové skupině.

Teoretická část bude zahrnovat čtyři kapitoly. V první kapitole zmíním oblast sociální práce ve vztahu k rodinám. Chci popsat obtížné životní situace, které mohou rodiny prožívat. Druhá kapitola bude popisovat rodinu jako instituci ve vztahu k dnešní společnosti. Zde popíši cíle rodinné politiky a charakterizují potřeby cílové skupiny navštěvující centra. Třetí kapitolu budu věnovat popisu MC a RC coby neziskových organizací a čtvrtá kapitola bude pojednávat o statistických údajích daného mikroregionu.

V bakalářské práci jsem využila kvalitativní přístup k práci s daty. Potřebné data v kazuistikách a odpovědi v rozhovorech získám metodou rozhovoru. Kódováním dat a analýzou odpovědí chci získat odpovědi na stanovené výzkumné otázky. Bakalářská práce bude také zpracována z různých zdrojů, ke kterým řadím knižní zdroje, publikace, interní materiály MC a RC či odborné informace získané prostřednictvím e – mailu či rozhovorů.

Závěr mé práce bude věnován zhodnocení cílů stanovených v bakalářské práci. Všechna jména a případné údaje jsou v mé bakalářské práci změněna z důvodu ochrany osobních údajů.



# 1. Mateřská centra, rodinná centra a oblast sociální práce

Centra v kontextu sociální práce s rodinou hrají významnou úlohu. V první kapitole chci nastínit oblasti, se kterými se může cílová skupina navštěvující MC či RC potýkat. Dalším důvodem, proč zmiňuji uvedené informace je, že můžeme snáze pochopit roli MC a RC ve vztahu k samotné rodině. Centra totiž poskytují rodinám služby vzdělávací, poradenské a působí také preventivně.

Dnešní stabilita rodin, její harmonie a síla mohou být ohroženy. Působí zde mnoho faktorů jako nezaměstnanost, rozvodovost, sociálně – patologické jevy jako jsou závislosti a také domácí násilí. Sociální práce s rodinou se zaměřuje na funkčnost rodiny, kterou považujeme za významný podpůrný faktor při výchově a péči o děti. Problémy, které vedou rodiny k sociálním pracovníkům, jsou bezesporu většinou kvůli problémům s dětmi či dospívajícími. (Matoušek, 2003: s. 190)

Komunikace mezi členy rodiny nemusí být vždy jasná a bez komplikací. Také všichni víme, že různá období v životě dítěte kladou různé nároky na jednotlivé členy rodiny. Podstata však zůstává jedna, rodič i dítě mají svá práva a povinnosti. K právům a povinnostem rodiče řadíme důslednou ochranu dítěte, řízení jednání dítěte, právo použít adekvátního a přiměřeného výchovného prostředku. Dítě má povinnost své rodiče ctít a respektovat, dále náležitě pomáhat v domácnosti, kde žije a v případě, že má dítě majetek, také přispívat na úhradu společných potřeb. (Plecitý; Skřejpek; Salač; Šíma, 2009: s. 57)

Rodič musí disponovat určitými kvalitami, které patří k výchovným předpokladům. Mezi tyto kvality řadíme osobnost rodiče, pozitivní vztah k dítěti, schopnost být dobrým vzorem, schopnost vytvořit mezi sebou a dítětem pevný vztah. Vztah pro vytvoření sociální identity, úroveň vzdělání a v neposlední řadě rodinné zázemí. Tyto kritéria se považují za velmi důležitá pro dobře fungující vztah rodiče s dítětem a prevencí konfliktů. (Bakalář, 2006: s. 17 a dále)

## 1.1. Rodina jako instituce

Charakteristikou dnešní rodiny a jejich funkcí si snáze utvoříme obraz o nynějších potřebách rodin. Potřeby současných rodin jsou změněny, jelikož díky vlivu

postmoderní doby jsou kladeny na rodiny větší nároky. Rodina se může snáze ocitnout pod nátlakem a může se stát ohroženou.

Zákon o rodině charakterizuje rodičovskou zodpovědnost jako souhrn práv a povinností týkající se třech oblastí, z nichž použiji především: „*péči o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.*“ (Zákon č. 94/1963 Sb.: § 31) Rodičovská zodpovědnost vyžaduje komplexní přístup k dítěti, který zaručuje uspokojování potřeb dítěte v jeho zájmu.

Rodina se v posledních letech transformovala. V rámci mezigeneračního vnímání vztahů v rodině se izolovala. Rodina se stává méně závislou na svém okruhu příbuzenstva. V současné době se jedná o velkou sociální změnu. V rámci sociologického pohledu je rodina charakterizována jako nukleární a rozšířená. Nukleární nebo – li jaderná rodina, je tvořená matkou, otcem a dítětem či dětmi. Ostatní členové rodiny jsou považováni za rodinu rozšířenou. Všeobecné vnímání role otce zaznamenalo v posledních letech velmi výrazný pozitivní posun. Role otce i role matky se v minulých letech vyznačovala velmi výraznou transformací. Otcové se účastní porodu svých dětí, jsou přítomni v procesu péče o své potomky a beze studu se aktivně účastní výchovy a volnočasových aktivit. Role matky také přijala mnohé změny ve své podobě. Matky aktivně vyhledávají spolupráci otce na péči o dítě a jeho výchově, více se soustřeďují na zkvalitňování partnerského či manželského vztahu a více emancipovaně přistupují k seberealizaci v oblasti vzdělávání či na trhu práce. Nukleární rodina v dnešní době vyžaduje autonomii, svůj prostor a volné pole své působnosti. Rozšířená rodina, kam řadíme také prarodiče dětí, zasahují do výchovy dětí méně častěji, i když není popřena její důležitost. (Singly, 1999: s. 54 - 58)

### ***Funkce rodiny***

Mezi základní funkce rodiny řadíme funkce socializační, reprodukční, kulturní, biologickou, ekonomickou, pečovatelskou, výchovnou a obranou. (Reichel, 2004: s. 202)

Socializační funkce se realizuje v prostředí společnosti, v kterém se jedinec socializuje. I když je člověk vysoce individuální bytostí, cítí potřebu být součástí společnosti, která jej učí nejen sociálnímu cítění, ale také schopnosti adaptability, spolupráce a mnoha dalším zkušenostem. Socializaci charakterizujeme jako celoživotní tedy dlouhotrvající proces. Za základ sociální struktury primární socializace řadíme

system rolí v rámci rodinného systému, kdy za prostředek primární socializace lze považovat nápodobu rodičů dítětem a ztotožněním se s nimi. (Nakonečný, 2005: s. 31)

Reprodukční funkce souvisí s funkcí biologickou, kterou charakterizuje sexualita a s ní související plodnost. Partnerství či manželství přirozeně vede k touze po vlastním potomstvu a k péči o něj. Plození dětí a jejich výchova je součástí života každého člověka, pokud je mu to z fyzického hlediska umožněno. Je důležitá otevřenost manželů a partnerů k dalším životům. Kulturní funkce je neméně důležitá ve své podstatě. Spočívá nejen v přítomnosti kulturního vyžití, nýbrž také ve tvorbě vlastních tradic a zvyků v rodině. Tvorbou tradic a zvyků rodina automaticky tvoří svou historii. Rodina plněním ekonomické funkce rodiny tvoří materiální stabilitu. Materiální stabilita v rodině je závislá na aktuální situaci, která může být narušená nezaměstnaností, pobíráním sociálních dávek vzhledem k nepoměru finančních nákladů či jiných událostí. Schopnost pečovat o sebe navzájem a děti je základním předpokladem fungování rodiny. Rodiče jsou povinni pečovat o své dítě či děti, projevovat jim lásku a tím zajišťovat prostředí plné bezpečí a jistoty. S pečovatelskou funkcí rodiny souvisí funkce obranná, která se charakterizuje podporou a ochranou svých členů. Výchovná funkce je dlouhodobý kontinuální proces, který vyžaduje trpělivost a vytrvalost. Rodiče jsou povinni dítě vychovávat, edukovat jej k správnému způsobu života. Rodina je určitým modelem, kdy jsou mnohdy rodiče vzorcem chování pro své děti a takové chování je dětmi vnímáno jako norma. Pro plnění výchovné funkce rodiny je důležité minimalizovat patologie vyskytující se v dané rodině. (Reichel, 2004: s. 202)

Plnění všech funkcí rodiny se uskutečňuje prostřednictvím rodinného procesu, kterým rozumíme akce a uskutečnění interakcí mezi všemi členy určité rodiny. (Sobotková, 2001: s. 23)

## **1.2. Typologie dnešních rodin**

V sociální práci s rodinou je také důležité rozeznávat jednotlivé typy rodin. Centra nabízí své služby komplexně, obecně ve vztahu k rodině. Lektoři a pracovníci center by však měli respektovat individualitu rodiny a jejich členů, také její zvláštní potřeby a tolerovat odlišnosti, které mohou vytvářet předsudky.

Rodiny jsou velmi charakteristické a specifické. Lze to chápat z pohledu přijatých hodnot vytvořených rodinou či odlišnou náročností jednotlivých členů. Mnoho se v minulých letech změnilo. Přibývá rodin s omezenými finančními příjmy, mnoho

rodin se potýká dokonce s existenčními problémy. Naopak přibýlo také rodin s nadprůměrnými příjmy, které užívají blahobytu a netají se konzumním způsobem života. Pracovní doba se prodloužila a dnešní pracující lidé stráví v zaměstnání více hodin než v minulosti, čímž je krácena doba strávená pospolu uvnitř rodinného kruhu. Popsaní činitelé mohou být jedny z mnoha faktorů určující nynější typologii rodin.

Jak jsem již zmínila, typologie rodin je různá. **Perfekcionistická rodina** se vyznačuje náročností na výkonnost a úspěšnost členů rodiny. U této rodiny je charakteristický sklon k úzkosti, který doprovází snahu za žádoucím způsobem chování. Dalším typem rodiny je **rodina nepřiměřená**, kdy členové spoléhají na pomoc zvenčí. Tu nachází u širší rodiny, která významně pomáhá s výchovou dětí. Tato rodina je charakteristicky nevyzrálá a dětinská. **Egocentrická rodina**, jako třetí typ rodiny, je chladná a upřednostňující prestiž. Rodina se vyznačuje kariéristickými sklony u dospělých členů rodiny. Manželský nesoulad je u takových typů rodin častý, není výjimkou utajované násilí. U dětí je větší riziko vzniku psychiatrických potíží. U egocentrické rodiny je důležitý externí „vzhled“ rodiny, to, jak působí na své okolí. Posledním typem rodiny je **rodina asociální** s vysokým nedostatkem sociální vazby na běžně fungující společnost. V takových rodinách se mnohdy vyskytuje zanedbávání dětí či jejich zneužívání. Zaměstnání pro dospělé členy asociální rodiny znamená méněcennou činnost. Užívání alkoholu není výjimkou. (Matoušek, 2003: s. 195)

### 1.3. Rozvodovost

Ženy navštěvující centra mnohdy prochází rozvodem či se ocitají v období po rozvodu a adaptují se na nové často náročné období. Dnešní společnost je rozmanitá. Rozvod se stává „normální“ záležitostí. Nemusíme však mluvit pouze o rozvodech. Velkým trendem v posledních letech je soužití nesezdaných párů, kdy rozchod je mnohdy bez právních komplikací a vše je tzv. jednodušší.

Globálně vzato registrujeme značný počet rozvodů oproti sňatečnosti. Jak již bylo zmíněno výše, ve společnosti se stále více objevuje fenomén svobodných svazků, kdy dospělí členové užívají jednu domácnost, užívají svého majetku a vychovávají své děti, aniž by byli manželé. V 90. letech klesl počet dětí narozených provdaným matkám o celých 40 %. Od roku 2000 bylo uváděno, že každé páté dítě je nemanželské. (Možný, 2002: s. 39, 42) S výskytem svobodných svazků je těžké odhadnout, kolik párů se rozejde oproti počtu rozvodů. Prediktorů rozvodovosti je jistě mnoho. Jak však děti

disponují svým statutem v rozvodovosti? Statisticky lze říci, že větší rozvodovost je u bezdětných manželství. Děti považujeme za pojivo rodiny. Avšak i rodiny s dětmi mohou mít vážné problémy, které by byly důvodem rozvodu. Většinou však ženy nepodstoupí ekonomické problémy jako následek rozvodu a zůstávají nadále v manželství. (Možný, 1999: s. 193)

Rozvod provází dvě fáze. První fázi nazýváme ambivalencí, kdy se rodiče snaží znovu urovnat vztah. Pokud k urovnání problémů nedojde, nastává vlastní rozvod. Mnozí lidé po rozvodu prochází pocitem samoty, který označují za nesnesitelný. (Matoušek, 2005: s. 63 – 64) Postavení dětí v průběhu rozvodu je obtížné. Starší děti si kladou rozvod za vinu, nemusí pochopit reálné faktory vedoucí k rozpadu manželského vztahu. Mohou se stát nástrojem vyřizování účtů mezi rodiči. V takovém období se stávají ještě zranitelnějšími, než ve své podstatě jsou. Pracovníci FOD potvrzují, že nejčastěji ve své praxi řeší situace, kdy si rodiče přes dítě vyřizují své účty. (Sociální práce 2/2005: s. 14)

## **1.4. Osamělý rodič**

Osamělý rodič, který nežije se svým partnerem a stará se o své nezletilé děti či dítě, se ocitá v nelehké situaci. Musí suplovat roli druhého rodiče, alespoň do té míry, v které druhý rodič chybí. Je také vystaven mnohým rizikům v podobě ohrožení základních funkcí rodiny, je ekonomicky znevýhodněn, vystaven možnosti sociální izolace a možnosti nezaměstnanosti. Takový rodič nese velké břemeno a mnohdy svou situaci pociťuje jako bezvýchodnou.

Osamělý rodič je také ohrožen syndromem vyhoření. Angažovanost člověka postarat se o dítě či děti, domácnost, finance a zároveň udržet soulad s případným zaměstnáním vyžaduje hodně úsilí. Pro osamocené rodiče může být obtížné nalézt zaměstnání a zajistit si přiměřené bydlení. Jsou ohroženi rizikem sociální izolace, chudobou a vyloučením ze společnosti. (Matoušek, 2005: s. 44)

Osamělý rodič pečující o dítě prochází po emoční stránce několika fázemi. V první fázi pociťuje vyčerpanost, kdy mu ubývají fyzické i psychické síly. Ve druhé fázi se rodič stává lhostejným ke svému osudu a jeho emoce charakteristicky znečitliví. Ve třetí fázi má rodič tendence se izolovat a vyhýbat sociálnímu prostředí i kontaktům. (Kallwass, 2007: s. 60)

MC a RC jsou místem, které působí pozitivně na osamělého rodiče a jeho děti. Sféru sociálních služeb můžeme chápat z pohledu podpory osamoceneného rodiče, a to ve formě umožnění setkávání, integračních programů (týdenní pobyty pro osamocené rodiče, společné pobyty rodin atd.), klubů osamělých rodičů či poraden. (Matoušek, 2005: s. 50)

### **1.4.1. Zaneprázdněný rodič**

Centra mohou být i místem, které využívají vytížené matky, nezvládající výchovu svých dětí. Matky, které jsou převážně na péči o své děti samy, se cítí vyčerpané a bez energie. Mnozí otcové přijíždí domů pouze na víkendy, a i tehdy se mnozí věnují svým koníčkům a přátelům. Místo toho, aby si matky od každodenních starostí o víkendu odpočinuly, starají se ještě o pohodlí svého muže. Vyčerpanost, frustrace a pocit bezvýchodné situace mohou být příčinami přehnaných reakcí žen. Tyto ženy neadekvátně reagují na stresovou situaci vyvolanou např. jejími dětmi. Mohou na veřejnosti působit hystericky. Také se může na veřejnosti setkat s negativními reakcemi na své chování nebo pociťovat, že se proti ní všichni spiklí. Pokud má žena více dětí, může na starší dítě přenášet zodpovědnost za mladšího sourozence. (rozhovor s Mgr. Petrželkovou dne 10. října 2011)

Dalším faktorem přinášejícím možné rodinné problémy je mobilita rodiče do svého zaměstnání. Pevně otcové přijíždí z práce domů až ve večerních hodinách. Pracovní mobilita obnáší i svá rizika. Ubývající společný čas v rodině oslabuje vzájemnou komunikaci často nahrazenou mobilními sítěmi. Zde však chybí zážitková rovina. Ubývají vzájemné interakce a schopnost vzájemné komunikace se otupuje. Rodinný systém má obvykle snahu ztrátu kompenzovat překotnou aktivitou, a to převážně ve volných dnech či v době dovolených. Je bezesporu zřejmé, že dlouhodobá zátěž v partnerském vztahu vede k jeho vyhasínání a negativním důsledkům. (Farková, 2009: s. 31-32)

## **1.5. Domácí násilí**

Ačkoliv je mnohdy domácí násilí skryté a oběť daný problém nepřizná, může být rozpoznáno. Oběťmi domácího násilí jsou nejčastěji ženy. Téma je široké, a tak chci pouze stručně popsat charakteristiku domácího násilí a nastínit formy pomoci obětem.

Domácí násilí může být fyzické, kdy jsou zřejmé stopy po incidentu, nebo také psychické. Děje se v rodinném kruhu, mezi partnery. Je však alarmující, že 80% dětí je svědkem konaného domácího násilí. (Matoušek, 2005: s. 237) Domácí násilí má specifický průběh. Po útoku pachatel činu většinou „lituje“. Oběti se to může jevit jako upřímná lítost a ve většině případů pachateli čin promine. Nadále prochází velmi hezkým obdobím, kdy si pachatel oběť předchází – udobřuje. Násilí se ovšem opakuje. Jde o spirálu stáčeující se do svého středu, kdy počet útoků je častější a charakter je stupňující se. Nakonec se stává každodenní rutinou. Oběť se nachází v citové pastí. (www.domacinasili.cz)

Oběti násilí a týrání vyžadují podporu v oblasti duševní. Může se jednat o pomoc materiální, právní či psychickou. K psychické podpoře řadíme rady, schůzky za účelem podpory vlastní sebeúcty, kurzy o výchově a péči o děti či svépomocné skupiny. (Matoušek, 2005: s. 240) Zde mohou být užitečná i MC či RC. Děti mohou využít terapii hrou, která účelně normalizuje chování, potlačuje agresivní nebo také submisivní projevy. Výtvarnou činností může dítě projevit své pocity. (Conwayová, 2007: s. 117 - 118)

## **1.6. Nezaměstnanost**

Nezaměstnaností jsou ohroženi také muži, ale vzhledem k situaci, že centra navštěvují především matky, chci poukázat na problematiku nezaměstnanosti žen po ukončení rodičovské dovolené. Ženy na rodičovské dovolené patří tedy k rizikové skupině, která si obtížně hledá pracovní uplatnění. Je zde více faktorů. Nejprve je důležité podotknout, že likvidace firem vlivem hospodářské krize zapříčinilo rapidní snižování počtu zaměstnanců masivním propouštěním a zvýšení počtu uchazečů na jednu pracovní pozici. Důležitým ukazatelem je také situace, že pracovní doba se prodloužila a v předškolních zařízeních je v současné době nedostatek míst. Děti nemá kdo pohlídat, navíc pokud chybí pomoc od prarodičů nebo jiných rodinných členů. Mnohé matky vyhledávají uplatnění na trhu práce mimo svůj obor ve stylu „jen aby něco sehnaly“. (rozhovor s Mgr. Petrželkovou dne 10. října 2011)

Finanční potíže, neúspěch a možnost vystavení se pozornosti ostatních lidí patří k obtížným životním zkouškám. Stav, kdy uchazeč nemůže delší dobu nalézt zaměstnání, přináší deprese a frustraci. (Křivohlavý, 2003: s. 30)

Lidé bez zaměstnání mají sklon upadat do pasivity až apatie. Prochází obdobím, které je pro ně stresující. Situace, kdy se zaměstnaný vyskytuje převážně doma, může pro ostatní členy působit zatěžujícím dojmem. Nezaměstnanost má však i sociální důsledky. Člověk hledající zaměstnání se dostává do finančních potíží. Domácí rozpočet se snižuje a klesá tím životní úroveň rodiny. Přichází sklon k sociální izolaci, nechť k vyhledávání sociálních kontaktů. V podstatě se může člověk za svůj osud stydět a dotazy okolí týkající se zaměstnání cítí jako ponížení. (Koldinská, 2007: s. 123 – 124)

Pomoc musí být vždy individuální. Centra však hrají také významnou roli v pomoci s nezaměstnaností. Jsou místem, které mohou realizovat či jen zprostředkovat kurzy, výukové dny či odborné přednášky na téma trhu práce. Svými službami pomáhají minimalizovat dopady nezaměstnanosti. Pomáhají lidem nalézt sebeúctu, posilují jejich sebevědomí, dodávají odvahu.



## 2. Rodina a společnost

MC a RC lze obecně považovat za místo setkávání rodin s dětmi. Babyboom v minulých letech zaručil úrodnou půdu pro rozvoj neziskových organizací věnujících se rodinám s dětmi. Možná ani u svého zrodu tyto nevládní neziskové organizace netušily, kolika rodinám s dětmi svými službami pomohou. MC a RC v prvopočátcích zakládaly matky s dětmi v náručí, kdy si přišly povykládat k šálku kávy a nebály se otevřeně svěřit své starosti a radosti ostatním matkám. MC a RC jsou místem přátelským rodinám a působením v rámci poskytovaných služeb cíleně pomáhají v mnoha oblastech rodinné politiky. Rodinná politika, která je součástí sociální politiky státu, podporuje rodiny coby nositele biologické, ekonomické, sociální a také výchovné funkce. (Krebs, 2007: s. 348)

Rodinná politika v diskusích v kruhu politického dění je mnohdy opomíjena. Rodina, jak již bylo zmíněno, je základním faktorem nejenom lidského bytí, ale i státu samotného. Rodina v dnešní době potřebuje nejenom ochranu v rámci finančního zabezpečení ze strany státu, ale potřebuje také pozornost ze strany veřejných subjektů. Do veřejných subjektů veřejné správy či organizací můžeme také řadit MC a RC, kteří svým působením přímo na rodinu působí a význačně se podílí na její podpoře a rozvoji.

Za rodinu v rámci rodinné politiky je pokládána rodina tvořící manžele, kteří spolu bydlí a společně hospodaří, a jejich dítě či děti. (Krebs, 2007: s. 348) Globálně vzato však za rodinu můžeme pokládat také nesezdané páry s dítětem či dětmi. Rodinná politika obsahuje své cíle, plán podpory rodičovství a snahu o rodinnou soudržnost. Považuji nyní za velmi důležité nastínit cíle rodinné politiky a objasnit tím roli MC a RC v naší společnosti.

### 2.1. Cíle rodinné politiky

Dle Národní koncepce rodinné politiky lze citovat zásadní cíl rodinné politiky:

*„ Vytvořit všestranně příznivější společenské klima a podmínky pro rodinu, umožňující lidem realizovat vlastní životní strategie v naplňování partnerských a rodičovských plánů. Respektovat přitom diferencované zájmy a potřeby různých rodinných typů a členů rodin.“* (Národní koncepce rodinné politiky, 2005: s. 9)

RC a MC se tak účastní rodinné politiky v rámci snahy o podporu rodin s dítětem či dětmi, dále se snaží o dostatečnou pozornost věnovanou rodinám. K cílům rodinné politiky patří také zjišťování aktuálních potřeb rodin s cílem okamžité reakce a pomoci směřující k minimalizaci rizik diskriminace či znevýhodnění rodin např. na trhu práce, v okruhu mezilidských vztahů či socializace rodiny. Mezi důležitý cíl rodinné politiky lze také zařadit posílení vážnosti rodin a posílení vážnosti manželství. Statut manželství čelí mnoho let diskriminaci a odporu ze strany mladé generace a je přímo diskreditován až ohrožen. Na důležitosti stále více přibývá odstranění rizika diskriminace především matek – žen po rodičovské dovolené, kdy se pokouší znovu se uplatnit na trhu práce. Je bezesporu jasné, že cíle rodinné politiky jsou vedle zmírňování nákladů rodin rozmanité a velmi podstatné. (Krebs, 2007: s. 352)

### **2.1.1. Podpora rodičovství a rodinné soudržnosti**

K podpoře rodičovství a rodinné soudržnosti řadíme podporu hodnoty rodičovství, výchovu k partnerství, manželství a rodičovství, dále roli otce v rodině, postavení seniora v rodině a podporu rodinné soudržnosti. (Národní koncepce rodinné politiky, 2005: s. 11-19)

*Hodnota rodičovství* a její vnímání úzce souvisí s transformačním procesem, kterému rodina v minulých letech byla podrobená. Mnoho rodin žije v nesezdaném soužití, globálně se počet narozených dětí snižuje, nukleární rodina se distancuje od rodiny rozšířené. (Koldinská, 2007: s. 67) Hodnotu rodičovství a její prestižnost lze posilovat v rámci finančního zajištění rodin, v rámci působení nestátních neziskových organizací (dále jen NNO) – tedy MC a RC a působením resortních politik v rámci zajišťování bezpečnosti rodin s dětmi. (Národní koncepce rodinné politiky, 2005: s. 12)

*Výchova k partnerství, manželství a rodičovství* je důležitá pro jednotlivce, pro celé rodiny i pro celou naši společnost. Mnoho výchovných modelů si každý z nás automaticky a mnohdy nevědomě přebírá z původní rodiny a aplikuje je v rodině vlastní. Takové modely jsou pozitivní i negativní, jsou velmi individuální a pestré. Lze nalézt mnoho synonym. Podstatný je však fakt, že negativní vzorce chování lze redukovat a tím předcházet určitým problémům. Posílením rodiny a její funkčnosti lze docílit výchovou v oblasti partnerství, manželství a rodičovství. Velmi cenná je samotná osvěta, kdy rodiče můžou nalézt odpovědi na své otázky, a mnohdy životní otázky, prostřednictvím absolvování mnoha kurzů a přednášek. V tomto ohledu je opět důležitá

činnost NNO, která působí v rámci prorodinné politiky. Opět můžou partneři a nastávající rodiče nalézt pomoc a podporu uvnitř MC a RC. (Národní koncepce rodinné politiky, 2005: s. 13)

**Role otce v rodině** zažívá v posledních letech nový zrod. Otcové se aktivně podílí na péči o své děti a věnují také odlišnou a zvýšenou pozornost své partnerce než bylo v minulosti. Společnost se celkově distancuje od usedlých názorů, které otce mnohdy vedly v posměch. A tak není vzácností v odpoledních hodinách sledovat tatínky na dětském hřišti, jak se věnují svým dětem. Role otce však musí být posilovaná i nadále. Podpora vyrovnaného zapojení manželů či partnerů je pro společnost velmi důležitá. Nyní mohou na rodičovskou dovolenou i otcové. Právo volby, kdo zůstane doma s dítětem či dětmi, je na rodičích samotných. Stát v tomto ohledu zasahuje minimálně a zaručuje zajištění stejné finanční podpory v průběhu rodičovské dovolené jak matkám, tak i otcům. (Národní koncepce rodinné politiky, 2005: s. 16)

**Senior v rodině** má stále nezastupitelnou roli. Nejenže pomáhá dítěti v jeho rozvoji, ale i pomáhá rodičům, pokud pomoc potřebují. Vztahy v rodině mezi mladou generací a prarodiči jsou mnohdy negativní až vyhrocené. Role seniora ve výchově svých vnoučat je někdy diskreditována a rodiči potlačována. Mladá generace si však neuvědomuje, že dnešní podmínky na trhu práce nenahrávají pozici rodičů. Délka pracovního pobytu je většinou 12 - ti hodinová a mnohdy nemá děti kdo pohlídat. Senioři poskytují svým vnoučatům lásku zcela odlišnou od lásky rodičovské, avšak jedná se také o lásku velmi cennou, upřímnou a oddanou. Poskytují tím svým vnoučatům zcela odlišné impulzy než by děti našly ve školském zařízení, na dětském hřišti nebo i jinde. Cílem rodinné politiky je aktivní přístup ze strany mladých rodin k seniorovi, také poskytnutí podmínek pro docílení aktivního přístupu ze strany seniora. Celkově lze říci, že rodinná politika usiluje o mezigenerační solidaritu a celkově o zlepšení mezilidských vztahů nejenom uvnitř rodiny. (Národní koncepce rodinné politiky, 2005: s. 16)

Pod pojmem „**rodinná soudržnost**“ si každý může představit něco jiného. V podstatě se jedná o zdroj, který lze charakterizovat zdrojem ochrany proti negativním situacím, kterým dnešní vytížená rodina může čelit. Za negativní situace lze považovat pracovní vytížení, vyčerpání, členové nejsou schopni zvládat vyšší míru zátěže. Partnerské vztahy jsou ohroženy a je zde riziko, že se rodina může rozpadnout. Cílem rodinné politiky je vytvořit podmínky pro vytváření a udržení rodinných vazeb, péče

o její autonomii. V případě absence rodiny nastává péče ze strany státních subjektů i NNO. (Národní koncepce rodinné politiky, 2005: s. 17 - 18)

### **2.1.2. Rodina na úrovni obcí a krajů**

Obce a kraje považujeme za významné aktéry rodinné politiky. Jsou subjekty, které pomáhají vytvářet rodinám příznivé podmínky pro jejich rozvoj a mnohdy rodinu supluje ve smyslu poskytované péče o děti ohrožené sociálně – patologickými jevy apod. Subjekty poskytující služby rodině pod záštitou obcí či krajů usilují o celkovou prospěšnost občanské společnosti. Obce a kraje mohou využívat komunitního plánování v rámci komunální a regionální politiky. Mohou navázat spolupráci také s NNO v podobě MC či RC. (Národní koncepce rodinné politiky, 2005: s. 56) Rodina na úrovni obcí a krajů není ohrožena lhostejností, nýbrž je rodině dopřána pozornost a snaha o vytvoření vzájemné prospěšnosti.

## **2.2. Potřeby dětí a rodičů**

Služby poskytované centry jsou mnohdy „šité na míru“ rodičům s dětmi. Jsou často cílené pro jednotlivé věkové skupiny dětí a snaží se aktivně a pozitivně působit v jejich vývojových etapách. Níže stručně popíši vývoj dítěte, jelikož popsáním jednotlivých vývojových charakteristik získáme snadnější přehled o různých potřebách dětí. V rámci tématu mé bakalářské práce chci velmi stručně charakterizovat vývoj dítěte v kojeneckém, batolecím, předškolním a mladším školním věku. Dále popíši potřeby lidí, které popsal Maslow A. H. a dále chci uvést potřeby matek, které jsou na rodičovské dovolené.

### **2.2.1. Dítě a jeho vývoj**

Dítě je od narození odkázáno na pomoc druhé osoby. Psychický a fyzický vývoj v průběhu dětských let je velmi progresivní a vrcholí v dospívání. Pojem „mothering“ nebo – li „mateřskost“ je vztah, který se utváří mezi matkou a dítětem. Je významným a velmi důležitým činitelem rodinné výchovy a formování osobnosti dítěte. Dětství obecně lze považovat za rozhodující období v utváření osobnosti, na které výrazně působí kvalita projevů mateřské lásky k dítěti. (Nakonečný, 2003: s. 381)

### ***Kojenecký věk dítěte***

V kojeneckém věku je typická individualizace, kdy se každé dítě rodí jako jedinečná osobnost a vyznačuje se svérázným způsobem růstu, i když růst a znaky vývoje si zachovávají individuální průběh. Kojenecký věk je ukončen v prvním roce dítěte. Roční dítě dokáže chvíli stát, někdy dokáže ujít několik kroků, některé děti v jednom roce již samostatně chodí. Dítě dokáže zkoumat hračky, používat je a hrát si s nimi. Dítě mluvenému slovu rozumí, začíná žvatlat a vydává první slabiky. Má vytříbené chutě, dává najevo emoce. (Langmeier; Krejčířová, 2006: s. 51)

V rámci socializace kojence je důležitý temperament, který patří mezi účinné prostředky vzhledem k interakci s druhými lidmi a prostředím. Takové schopnosti dítě v prvním roce prudce rozvine. Velmi důležitým aspektem k získání schopnosti adaptability na prostředí a ostatní lidi získává dítě díky pevné vazby s matkou. Matka je ve většině případů v prvním roce dítěti nejbližším člověkem. Vytváří si mezi sebou pevné pouto a automaticky tato vazba učí dítě schopnosti bezpečné důvěry svému okolí. (Hoskocová, 2006: s. 27)

### ***Batolečí věk dítěte***

Období, které je završeno třetím rokem dítěte se charakterizuje velmi prudkým vývojem pozitivním směrem. Dítě samostatně chodí, verbálně se dokáže vyjádřit a popsat své potřeby a pocity, je schopno samostatné hry, samostatného stravování, i když někdy s dopomocí. Rodič v batolečím období dítě učí základním hygienickým návykům, jako chození na nočník – odvykání plenám, smrkání, čištění zubů a mytí. Dítě se učí samostatně oblékat, většinou však vyžaduje pomoc druhé osoby. Dítě jeví zvýšený zájem o knihy, dokáže udržet pozornost, listovat v knize, malovat jednoduché a často abstraktní tvary. Rádo sleduje pohádky v televizi a aktivně se pohybuje venku a tím si více užívá volnočasových aktivit. Ve věku batolete se dítě učí také větší míře důvěry v okolí, které jej obklopuje. (Pešová; Šamalík, 2006: s. 46)

Dítě se stává autonomní, snadno si dojde, kam chce. Zůstává silná vazba na matku. Krátkodobé odloučení dítěte od matky se charakterizuje separační krizí, která zahrnuje tři fáze. První fázi nazýváme „protest“, kdy dítě volá svou matku a křičí, pláče. Ve druhé fázi, kterou nazýváme „zoufalství“, ztrácí dítě naději a křik ustává. Pociťuje stísněnost a odmítá vše, co je mu nabídnuto za účelem odpoutání pozornosti. Ve třetí fázi, která je nazývána „odpoutání se od matky“, dítě potlačuje své city k matce a připoutává se k druhému dospělému, který se v jeho přítomnosti nachází a nahrazuje mu

mateřskou lásku. (Langmeier; Krejčířová, 2006: s. 76-77) V druhé polovině batolecího období nastává u dítěte období vzdoru. Dětský organismus je nevyspělý, adaptační schopnost je v danou chvíli snižena. (Matějček, 2004: s. 41) Dítě si uvědomuje svou individualitu, svou identitu. Obzvláště v období vzdoru jsou na rodiče kladeny velké nároky na jejich trpělivost. Zde by měla platit zásada, že v období vzdoru dítě rodič nevychovává, ale pouze přihlíží a směřuje dítě správným směrem. Neznamená to však, že jsme k dítěti lhostejní. Lhostejnost se dá přirovnat k trestu. Dítě potřebuje cítit naši podporu a přítomnost. (Trélaün, 2005: s. 71)

### ***Předškolní věk dítěte***

Předškolní období je pro děti významným mezníkem. Předškolní věk končí v šesti letech. Některým dětem se narodí mladší sourozenec a získávají pozici staršího sourozence. V předškolním věku se děti učí základním návykům a pocítují tendenci v domácnosti pomáhat. Učí se stále větší samostatnosti. Děti se verbálním projevem zdokonalují, nedostatky je možné odstranit ve spolupráci s logopedem. Většina dětí navštěvuje mateřskou školu a navazuje sociální vazby se svými vrstevníky. Hra získává na větší důležitosti a děti aktivně vyhledávají složitější hry, které dávají smysl. V období od pěti do šesti let se posuzuje školní zralost. (Langmeier; Krejčířová, 2006: s. 109)

### ***Mladší školní věk dítěte***

Mladší školní věk dítěte končí zpravidla mezi 11 až 12 lety. Děti v mladším školním věku navštěvují školu, učí se číst, psát, počítat. Vytváří si pevné vazby se spolužáky, tráví aktivně svůj volný čas a vyhledávají přítomnost kamarádů. Některé děti začínají pocítovat stud v přítomnosti rodičů a mnohdy vyžadují trávení volného času bez jejich přítomnosti. Na děti v mladším školním věku je kladem větší důraz na dodržování denního harmonogramu, který se především řídí školními povinnostmi. Schopnost navazovat a udržovat kontakt s vrstevníky i dospělými ovlivňuje to, jak dítě vnímá samo sebe, jak vnímá svou vlastní cenu. Dítě, které má kvalitní dovednost navazovat sociální vazby, si snadno získá uspokojivé vztahy a pozitivní zpětné vazby důležité pro pozitivní sebeocení. (Geldard; Geldard, 2008: s.264)

## 2.2.2. Potřeby lidí

Tak jako děti, i dospělí lidé mají samozřejmě své potřeby a touhu k jejich uspokojení. Humanistický psycholog Abraham Maslow charakterizoval základní potřeby lidí bez ohledu na věkovou kategorii. Pokud dochází k jejich uspokojení, cítíme se lépe a považujeme momentální styl života za minimálně uspokojivý. Je důležité základní potřeby lidí zmínit, jelikož podle chování lidí můžeme snáze usoudit, zda se cítí dobře, nebo zda lidem něco chybí.

Abraham Maslow popsal potřebu fyziologickou, bezpečí, sounáležitosti a lásky a potřebu sebeúcty a uznání. Mezi vyšší potřeby člověka Abraham Maslow řadí potřebu spirituální, etickou a estetickou. Všechny uvedené potřeby jsou součástí každého člověka a jejich naplnění či strádání může ovlivnit aktuální psychickou rovnováhu. MC a RC pracují s individualitou člověka, pomáhají naplňovat individuální požadavky návštěvníků a pokouší se stále rozvíjet lidskou snahu. Přispívají k spokojenosti celé komunity navštěvující centrum a zpětnou vazbu využívají k rozvoji poskytovaných služeb. Nyní popíši výše zmíněné potřeby. Základní lidskou potřebou je **potřeba fyziologická**. Jedná se o základní potřeby, které každodenně každý z nás uspokojuje, mnohdy téměř nevědomě – automaticky. Mezi fyziologické potřeby patří např. potřeba jíst, pít, spát, potřeba pohybu atd. (Nakonečný, 2003: s. 209)

Další potřebou je **potřeba bezpečí**. Pocit jistoty a zázemí souvisí s pocitem bezpečí. Lidé, kteří si tvoří či již si vytvořili ve svém okolí stabilitu, cítí se chráněni před chaosem či ohrožením. K potřebě bezpečí řadíme i potřebu svého teritoria. (Kopřiva; Nováčková; Nevolová; Kopřivová, 2005: s. 192)

Třetí potřeba je **potřebou sounáležitosti a lásky**. Pocit, že jsme milovaní a také že my sami milujeme, je důležitá a zásadní pro lidskou bytost a lidské bytí. Pocit, že někam patříme, že jsme součástí určitého celku, nás naplňuje. Sociologové popisují společnost jako systém lidských vztahů, kde se uskutečňují sociální interakce. (Berger, 2007: s. 34)

**Potřeba sebeúcty a uznání** vyžaduje utřídění hodnot člověka a jejich snaha o naplnění. Tato potřeba souvisí s další potřebou, a to potřebou seberealizace. Abychom naplnili potřebu seberealizace, musíme naplnit osobní možnosti rozvoje a dalšího růstu. (Kopřiva; Nováčková; Nevolová; Kopřivová, 2005: s. 200) Je potřeba být vnímavý k šancím, které nám život přináší, chopit se jich a v rámci své touhy je realizovat.

K posledním potřebám dle A. Maslowa patří **potřeba vyšší**, tedy zahrnující aspekty **etické, spirituální a estetické**. Uspokojením vyšších potřeb získává naše snaha smysl a poskytuje zážitky a radostné okamžiky. Spirituální oblast je mnohdy opomíjena, avšak je potřebné její důležitost zdůraznit. Spirituální nebo – li duchovní oblast je potřebou, jejíž uspokojení přináší člověku pocit klidu a může eliminovat pocity úzkosti a neklidu v přítomnosti starostí či trápení. (Kopřiva; Nováčková; Nevolová; Kopřivová, 2005: s. 202)

### **2.2.3. Potřeby matek na rodičovské dovolené**

Matky, které jsou na rodičovské dovolené, mají specifické potřeby. V domácím prostředí se prakticky vyskytují celodenně, kdy nejenom pečují o své děti a domácnost, ale také vyřizují různé záležitosti a na svou osobu jim nezbyvá čas. Potřeby tedy vychází z aktuální situace žen – matek.

Jako první uvádím potřebu sociálních kontaktů. Ženy potřebují nové podněty, potřebují se sdružovat s ostatními lidmi a naplnit tím pocit sounáležitosti. Potřebují hovořit o zážitcích, dávat najevo pocity a starosti. Očekávají zpětnou vazbu, především kladnou. Hledají empatii, pochopení a utěšení. (Tavel, 2009: s. 95)

Ženy potřebují získávat inspiraci, potřebují se inovovat a cítit se uznávané a někdy i obdivované. Potřebují také pro své děti prostředí, které je příjemné, rodinné a podněcující k aktivitám. Těší se z radostí, které prožívají jejich děti. K dalším potřebám patří také dostatek času sama na sebe. Sebeúctu a sebeuznání mají sklon ženy potlačovat. Obzvláště v období, kdy si začnou hledat zaměstnání. Potřeba seberealizace úzce souvisí se sebevědomím, které se realizováním svých přání a snů posiluje. (Kolínská, 2007: s. 26 – 27)

## **2.3. Typy služeb poskytovaných rodinám**

Považuji za důležité zmínit služby, které lze poskytovat rodinám. Získáme představu nejenom o sociálních službách, které poskytovat lze, ale také o cílové skupině, které služby mohou využít. Sociální služby poskytované rodinám dělíme na služby krizové, poradenské, vzdělávací a v neposlední řadě terapeutické. Centra jsou poskytovatelem i příjemcem zároveň. Uplatňují se zde svépomocné skupiny a možnost



výměny služeb mezi rodiči. Rodiny v centru získávají cenné informace a pomoc při řešení osobních situací. Centra jsou také zprostředkovatelem odborné pomoci.

**Krizové služby** se poskytují v situaci ohrožení členů rodiny, ať už dítěte či dospělého. Krizové služby lze také poskytovat i při opětovném sjednocení dané rodiny. Jedná se o krátkodobou pomoc, která má být efektivní a pohotová.

**Poradenské služby** se vyznačují pomocí krátkodobou, v institucích, kde profesionálové poskytují poradenství a pomoc rodinám s akutními problémy rodinného soužití a výchovy svých dětí.

**Vzdělávací programy** zahrnují služby trvajících dlouhodobě, mnohdy formou vícedenních kurzů nebo také soustředění. Vzdělávací programy se týkají např. podpory rodičovské role, rozvoje dovedností atd.

**Terapeutické služby** jsou poskytovány individuálně a také skupinově. Rozdělujeme je na dva typy – svépomocné služby a profesionálně vedené služby. Profesionálně poskytovaná služba musí být podložena smlouvou s definovaným cílem a průběhem poskytované služby. (Matoušek, 2003: s. 195 – 198)

### 3. Mateřská a rodinná centra - neziskové organizace

Zakladatelkou Sítě mateřských center je Rut Kolínská. Tato trochu emocionální žena inspirovaná zahraničními organizacemi se rozhodla založit Síť mateřských center a stala se tak průkopnicí a velmi výraznou osobou v oblasti neziskového sektoru. Některá MC a RC jsou registrována v Síti mateřských center, neplatí zde pro centra povinnost členství. Z registrace vyplývá jak dodržování určitých povinností, tak i čerpání mnoha výhod. (rozhovor s Nadjou Juričkovou dne 26. října 2011)

MC a RC vznikají za účelem uspokojení potřeb rodin, posílení rodičovské role a potřeby sdružování se uvnitř MC a RC. „Need affiliation“ nebo– li potřeba afiliace ve své podstatě znamená potřebu sdružování se. Jedná se o snahu navazovat přátelství, kooperativní sociální vztahy s vrstevníky a lidmi sdílícími podobné názory. Cílem je dosažení pocitu oblíbenosti či pocitu, kdy je jedinec akceptovaný okolím. (Plháková, 2007: s. 376) Komunity, nebo– li svépomocné skupiny, sdílejí stejné starosti, radosti. Dochází k výměně názorů, k tvorbě nápadů a jejich postupné realizaci. MC a RC je místem nejen setkávání rodin s dětmi, ale i místem, kde se nastávající rodiče edukují. Obecně vzato, hledáme– li potřeby společnosti, narážíme na společné zájmy konkrétních okruhů osob, kteří o takových potřebách spolu hovoří a realizují jejich naplnění. (Keller, 2008: s. 11) Práce s dětmi, s mládeží a rodinami patří mezi veřejně prospěšné činnosti, kdy dochází k jejich plnění ve prospěch veřejnosti, nikoliv však za účelem podnikání, tedy zisku. (Šedivý, 2010: s. 28 – 29)

MC a RC patří tedy do kategorie neziskových organizací, vznikají jako občanská sdružení. Tato právní forma neziskové organizace formálně zaručuje sdružování osob za určitým účelem podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů. (Skovajsa, 2010: s. 191) MC a RC patří svou neziskovostí k subjektům, které aktivně vyhledávají potřeby občanů a cíleně se snaží pomoci prostřednictvím poskytovaných služeb a sociálních programů. MC a RC jsou svým charakterem neziskových organizací vícezdrojově financované, tudíž svou existenci opírají především o čerpání dotací z Ministerstva práce a sociálních věcí ČR a také jsou kompetentní realizovat projekty a realizovat je prostřednictvím fondů Evropské unie. Dále využívají možnosti fundraisingu. (Tomeš, 2010: s. 114 – 115)

Organizaci řídí statutární zástupce, volen valnou hromadou. Organizace se opírá o členství. Členové mají právo účastnit se interních porad, podílí se na chodu

organizace. Pro organizace je velmi významné dobrovolnictví. Pro MC a RC jsou to především rodiny, konkrétně matky a otcové, kteří svým umem přispějí jak v chodu organizace, tak i k zvelebení prostředí, ve kterém se schází. Oboustranná radost z vykonané práce přispívá k vytvoření a udržení příjemné atmosféry uvnitř organizace. (rozhovor s Mgr. Petrželkovou dne 10. října 2011)

### **3.1. Cíle poskytovaných služeb mateřskými a rodinnými centry**

MC a RC se aktivně podílí na sociální práci s rodinou. Jak již bylo zmíněno, poskytují poradenské služby, vzdělávací programy, poskytují také terapeutické služby pomocí svépomocných skupin a působí preventivně. Rodina se v současné době může cítit ohrožená či destabilizována. Možné sociální události a situace, jako jsou např. nezaměstnanost a zadluženost, má výrazné dopady na dnešní rodinu. Statistická čísla rozvodovosti či počty osamělých rodičů jsou důkazem o nutnosti intervence a záměru pomoci rodinám. Mezi základní úkoly Sítě mateřských center patří nejen posilování hodnot rodiny, ale také posilování role rodičů včetně mateřské role ženy v naší společnosti, dále podpora mateřství a rovných příležitostí pro všechny lidi. (Kolínská, 2007: s. 27)

#### ***Podpora rodičů v rodičovské roli***

Podpora rodičů v rodičovské roli je směřována nejen na rodiny s dětmi, ale také na nastávající rodiče. Nastávající rodiče mají v MC a RC možnost účastnit se předporodních kurzů, odborných přednášek či dalších aktivit s cílem edukace v rámci předporodní přípravy. Rodiny s dětmi se mohou účastnit vzdělávacích programů, kdy MC a RC nabízejí služby v podobě přednášek a seminářů, a to ve spolupráci s odborníky. Kurzy v rámci podpory rodičů v rodičovské roli mohou mít dlouhodobější charakter vzhledem ke stanovenému cíli. (rozhovor s Mgr. Petrželkovou dne 10. října 2011)

#### ***Prevence a překonávání sociální exkluze a podpora komunikace mezi rodinami včetně jejich emancipace***

Rodiče na rodičovské dovolené mohou často pociťovat samotu. S příchodem dítěte na svět se pro rodiče mnoho změní, péče o dítě vyžaduje příliš mnoho času a

ubírá volný čas, který by mohli věnovat sami sobě. Omezená kvalita i kvantita sociálních kontaktů způsobuje pocit izolace. I když rodiče udržují mezilidské vztahy v rámci okolí, kde bydlí či se nejčastěji pohybují, mohou cítit stažení se do svého soukromí. Následkem nedochází k rozvoji veřejného sebevědomí a schopnosti vystupovat na veřejnosti a prezentovat se. Může docházet k vytvoření zábran ve vztahu k anonymním lidem, s kterými rodiče přichází do kontaktu. (Kolínská, 1995: s. 144)

MC a RC vytvářejí přátelské společenství a tím pomáhají rodičům vytvářet a následně udržovat sociální vazby navzájem mezi sebou. Aktivita pořádané centry podporuje kolektivní spolupráci rodičů včetně dětí a poskytuje prostor pro utváření mezilidských kontaktů a vzájemnou komunikaci uvnitř skupiny.

### ***Podpora rodičů hledající zaměstnání***

Nezaměstnanost výrazně ovlivňuje uspokojování potřeb jedince a způsobuje postupné vytrácení smyslu života. Ztráta zaměstnání stejně jako neúspěch při opakované aspiraci o pracovní místo přináší neuspokojivý pocit, stres a obavy z budoucnosti vedoucí ke ztrátě potřebné míry sebevědomí. (Buchtová a kol., 2002: s. 76) Žena s dítětem či dětmi je často stigmatizována a může se setkat při ucházení se o zaměstnání s opakovanými nezdary. Nezaměstnanost může výrazně narušit vztahy v rodině. (Mareš, 1994: s. 68) Současná doba však poskytuje matkám po rodičovské dovolené jiné možnosti, než měli k dispozici matky v minulých letech. Zakládají se firemní školky, zaměstnavatelé jsou ochotni přistoupit na možnost flexibilní pracovní doby, rozvíjí se možnost využívat „homeworking“ – práce z domu. (Arnold; Silvester; Patterson; Robertson; Cooper; Burnus, 2007: s. 40)

MC a RC poskytují formou odborných přednášek kariérní poradenství a pomáhají edukovat rodiče ke sladění pracovního a osobního života. Cílem kariérního poradenství je propojení informací o rodiči a o světě práce, o aktuální informace týkajících se světa práce. (Vendel, 2008: s. 53) Centra poskytovanými službami zajišťují vlídné prostředí s principem rovného přístupu ke všem a tím podporují sebevědomí cílové skupiny. MC a RC mohou zprostředkovat v rámci poradenství možnost absolvování kurzů na počítači či kurzů cizích jazyků. Členové MC a RC se aktivně účastní odborných seminářů a konferencí a zprostředkovávají předávání nových poznatků a aktuálních informací cílové skupině. V některých MC a RC je možnost využívání internetu a knihovny, kde mohou rodiče získat také nové poznatky v oblasti zaměstnanosti. (rozhovor s Mgr. Petrželkovou dne 10. října 2011)

### ***Posílení role otce***

Role otce je v dnešní době značně posílena, pokud se ohlédneme na vnímání situace týkající se otcovství v minulých letech. I přes značný pokrok klade současnost i nadále potřebu posilování role otců. Muži jsou stále vnímáni jako živitelé rodin, je zde značně přítomný genderový schod. Otcové, kteří jsou pečujícími a veřejně projevujícími lásku svému dítěti, jsou i dnes terčem zesměšňování. (Gjuričová; Kubička, 2003: s. 52 – 53) MC a RC usilují o maximální zapojení otce do péče o dítě, poskytují možnost absolutní přítomnosti otce při aktivitách svých dětí v rámci poskytovaných služeb centry.

### ***Obecná podpora rodiny***

K obecné podpoře rodiny lze řadit podporu rodiny coby komplexu. Rodinou tedy rozumíme také rodinu rozšířenou, tedy i prarodiče. Prarodiče jsou v kruhu MC a RC velmi vítáni. Posílí se nejen vazba mezi dospělými členy rodiny, ale také se posílí vazba mezi prarodičem a vnoučetem. Získané pouto oboustranně přispívá na celkové pohodě rodiny, prarodiče i děti mohou zažít větší pocity štěstí a radosti. (rozhovor s Mgr. Petrželkovou dne 10. října 2011)

## **3.2. Mateřská centra, rodinná centra a legislativa**

Centra coby neziskové organizace neposkytují své služby za úplatu. Nejsou tedy registrovány jako sociální služby. Jedná se o organizaci založenou na dobrovolné práci. Rozdíl mezi pojmem „mateřské“ a „rodinné“ není. Prvotní myšlenkou zakladatelky Rut Kolínské byl název mateřské centrum. Rodinná centra vznikaly posléze jako nový název za účelem zdůraznění slova „rodina“. (rozhovor s paní Nadjou Juričkovou dne 26. října 2011)

Mezi nejdůležitější právní dokumenty, o které se činnost MC a RC opírá je Úmluva o právech dítěte a Listina základních práv a svobod. K další legislativě patří Zákon o rodině, občanský a obchodní zákoník. Poslání center se také vztahuje k obsahu ústavy České Republiky. (e - mail od paní Nadjy Juričkové ze dne 26. října 2011)

## 4. Mikroregion Boskovicko

Jelikož v rámci mé bakalářské práce sleduji význam MC v mikroregionu Boskovicko, je potřeba zmínit charakteristiku daného mikroregionu a zmínit také statistické údaje, které vypovídají o ekonomické a sociální situaci oblasti.

Mikroregion Boskovicko se vyznačuje především vyšší mírou nezaměstnanosti a masivním propouštěním z podniků, které většinou spadají do soukromého zahraničního sektoru a statistická čísla bohužel nejsou k dispozici. Rodiny mohou být masivním propouštěním a následnou nezaměstnaností vysoce ohroženy rozpadem, jelikož existenční problémy často narušují pevné rodinné vazby a celkovou rodinnou harmonii. (rozhovor s panem Kafkou dne 6. října 2011, radním města Velké Opatovice)

### *Mikroregion*

Boskovicko se nachází v severní oblasti Jihomoravského kraje České Republiky. Vyznačuje se krásnou krajinou a zalesněnými pahorky. Příroda je výrazným artefaktem lákající nové obyvatele k přistěhování. Centrem mikroregionu je město Boskovice se slavnou památkou židovské čtvrti, hojně navštěvovanou turisty. K mikroregionu Boskovicko patří 14 obcí: Benešov, Chrudichromy, Knínice, Kořenec, Lhota Rapotina, Ludíkov, Okrouhlá, Sudice, Suchý, Újezd u Boskovic, Valchov, Velenov. K dalším obcím mikroregionu se řadí ještě obce Vážany, Žďárná a samotné město Boskovice. (www.regionboskovicko.cz)

### *Počet obyvatel*

Jelikož je mikroregion Boskovicko součástí okresu Blansko, popíši počet obyvatel v daném okrese včetně základních demografických údajů ze statistického zdroje z roku 2007 - 2009. Pomocí statistických čísel týkajících se obyvatelstva okresu Blansko získáme údaje o migraci obyvatel a údaje o počtu sňatků a rozvodů. Počet obyvatel v okrese Blansko má od roku 2007 vzestupný charakter. V roce 2007 činil počet obyvatel 105 663, z toho žen 53 759. V roce 2008 byl počet obyvatel 106 248, z tohoto počtu 54 034 žen. V roce 2009 počet obyvatel přibyl a činil 106 539, z toho počtu 54 180 žen. (Statistická ročenka, 2010)

Jelikož cílovou skupinou MC a RC jsou především rodiče s dětmi, tedy obyvatelé v produktivním věku, je důležité zmínit počet obyvatel v dané věkové kategorii. Ze statistických údajů jsou k dispozici údaje věkové kategorie 15 – 64 let,

z kterého lze vydedukovat snižující se počet obyvatel produktivního věku. V roce 2007 byl počet obyvatel věkové kategorie 15 – 64 let 70,4 %, v roce 2009 byl počet již 69,7 %. Počet obyvatel věkové kategorie 0 – 14 let v okrese Blansko má kolísavý charakter. V roce 2007 činil 14,4 %, v roce 2008 14,2 %, rok 2009 zaznamenal lehký nárůst 14,3 %. Obyvatel věkové kategorie 65 + v okrese Blansko přibývá, v roce 2007 činil 15,2 %, v roce 2009 již 15,9 %. Ze statistických údajů lze usoudit, že obyvatelé produktivního věku opouští okres Blansko a populace okresu stárne. (Statistická ročenka, 2010)

### ***Sňatky a rozvody***

Je zajímavé, že v okrese Blansko počet sňatků od roku 2007 klesá a oproti tomu počet rozvodů stoupá. V roce 2007 bylo sezdáno v okrese Blansko 531 snoubenců, v roce 2009 458 snoubenců. V roce 2007 bylo v okrese Blansko rozvedeno 259 manželství, v roce 2009 273 manželství. Znamená to zvyšující se množství disharmonických neúplných rodin, zvyšující se množství osamělých rodičů. (Statistická ročenka, 2010)

### ***Trh práce***

Trh práce klade stále větší nároky na uchazeče o zaměstnání, kteří jsou v nepoměru vzhledem k počtu nabízených pracovních míst. Nezaměstnanost v okrese Blansko rapidně v minulých letech narůstala. Míra registrované nezaměstnanosti v roce 2007 činila 5,59 %, v roce 2008 6,53 % a v roce 2009 činila již 11,09 %. Uchazečů na jedno pracovní místo v okrese Blansko v roce 2007 bylo 2,8, v roce 2009 již 45,0. Počet volných pracovních míst v roce 2007 byl 1149, v roce 2009 134. (Statistická ročenka, 2010)

## **5. Praktická část**

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, jaká byla prvotní motivace žen MC či RC navštívit a v jaké oblasti mohou být služby poskytované centry užitečné v kontextu sociální práce s rodinou. Dalším cílem práce je zjistit, co rodičům v nabízených službách chybí.

V praktické části budu stručně popisovat organizaci MC Boskovice a RC Motýlek sídlící ve Velkých Opatovicích. Praktickou část bakalářské práce zahájím popisem chodu a poskytovaných služeb obou organizací a popíšu příběhy 7 žen, které využívají služby MC Boskovice. Dále provedu 3 rozhovory s ženami, které navštěvují RC Motýlek. Rozhovory a jejich záznamy jsou metodami, které se hojně využívají k získávání materiálů v mnoha oborech. Jde o typ komunikace, kterou využívají také sociální pracovníci v oboru sociální práce. (Lishman, 2009: s. 54-55)

Vzhledem ke kvalitativnímu přístupu ke zpracování dat budu v závěru práce kódovat data v kazuistikách 7 žen, které navštěvují MC Boskovice. Dále budu analyzovat odpovědi 3 žen navštěvujících RC Motýlek, se kterými jsem vedla rozhovory. Kódováním a analýzou odpovědí včetně uvedených kazuistik chci nalézt odpovědi na položené výzkumné otázky.

### **5.1. Mateřské centrum Boskovice**

MC Boskovice bylo zřízeno 15. 9. 2005 jako občanské sdružení. Své služby nabízí rodinám s dětmi od roku 2002. Cílovou skupinou navštěvující MC Boskovice jsou rodiny s dětmi předškolního věku. Činnost centra se cíleně zaměřuje na emancipaci rodičů s dětmi a participací v rámci občanské společnosti, dále na prevenci a překonávání sociální exkluze matek a mateřské či rodičovské dovolené, na podporu komunikace a spolupráce mezi rodinnými členy a sociálními skupinami v rámci městského společenství. Dále se činnost centra zaměřuje také na zkvalitňování materiálních i sociálních podmínek rodinám s dětmi v městě Boskovice a okolí a zkvalitňování či zlepšování volnočasových aktivit zaměřené na rodiny s dětmi či vzdělávání – edukaci rodin. Centrum se v rámci programu nazvaného Společnost přátelská rodině usiluje společně s Městským úřadem Boskovice o zlepšení nejenom materiálních, ale také nemateriálních podmínek pro celé rodiny. Centrum se snaží, aby byly sociální a



materiální bariéry mezi rodinami odstraňovány. Pomocí projektů a následné spolupráce se centrum snaží o odstraňování např. bariér budov úřadů, zdravotnických zařízení, o vstřícný přístup vůči rodinám na úřadech a ostatních zařízeních. Při přípravě svých programů usiluje centrum o spolupráci nejenom s Městským úřadem, ale také s ostatními sdruženími. Herna je v určitý den otevřena křesťanským matkám, které se podílí na dalších kulturních a sportovních aktivitách. (mcboskovice.webnode.cz)

## **5.2. Rodinné centrum Motýlek**

RC Motýlek zahájilo svou činnost v roce 2008. Jedná se o nové centrum, které je zřízeno jako občanské sdružení. (rozhovor s Mgr. Petrželkovou dne 10. října 2011) Cílem RC Boskovice je zprostředkovávání využití volného času rodin s dětmi a předcházení sociální izolace a tím zabránění sociálního vyloučení rodičů pečující o své děti. Sdružení usiluje o organizování aktivizačních programů pro rodiny a znevýhodněné skupiny obyvatel, spolupracuje s odbornou veřejností. Odborná veřejnost má fungovat jako prostředník při získávání a předávání odborných poznatků, zkušeností pomocí přednášek, kurzů a medializačních kampaní zaměřených na rozvoj rodiny, poskytování poradenství a realizaci projektů k naplnění poslání občanského sdružení. (stanovy o. s. RC Motýlek)

## **5.3. Služby poskytované centry**

MC Boskovice a RC Motýlek poskytují všestranné služby směřující k rodinám s dítětem či dětmi. Služby poskytované MC Boskovice a RC Motýlek jsou k dispozici rodinám ve všední dny, výjimečně také o víkendu. Centra nejsou zřízeny za účelem podnikání, mohou však od rodičů vybírat peněžité částky za kurzy, přednášky či jiné služby. Tyto částky, mnohdy zanedbatelné, jsou použity ve formě příspěvku na další chod organizace. Jde o spirálový koloběh, zaručující oboustrannou spokojenost. Jak již bylo zmíněno, MC a RC jsou Společností přátelskou rodině, a z toho vyplývají poskytované služby. Na základě rozhovoru se statutární zástupkyně RC Motýlek uvádím následující informace týkající se poskytovaných služeb.

**Herna** – Centra mají ve své nabídce hernu, která poskytuje rodičům a dětem prostor pro vlastní volbu aktivity v prostorách center. Rodiče a prarodiče zde mohou využít možnosti uvařit si vlastní kávu či čaj. Celkově herna působí příjemně – děti si

hrají s novými neokoukanými hračkami a rodiče se mohou věnovat sami sobě či si vyměňovat zkušenosti. Mohou zde vzniknout nová přátelství jak mezi dětmi, tak mezi rodiči.

**Sportovní aktivity** – Centra poskytují dětem aktivity založené sportovním stylem. Názvy aktivit či kurzů vycházejí z fantazie členů center, a tak se rodiče mohou setkat na kroužku nazvaném „hrátky s nemluvnátky“ apod. V podstatě se jedná o aktivitu dětí s rodičem či rodiči (prarodiči) ve spolupráci s lektorkou. Lekce je doplněná dětskou hudbou, říkankami a zpestřená sportovními pomůckami pro děti. Aktivity jsou časově omezeny, jedná se zpravidla o jednu hodinu či dvě, v pravidelných týdenních intervalech. Cílem je posílit vazbu mezi dítětem a rodičem (prarodičem).

**Tvořivé kroužky** – Rodiče mohou se svými dětmi využít možnosti tvořivých kroužků, které podporují u dětí kreativitu či rozvíjení talentu. Tvořivé kroužky jsou možností, jak opět posílit pouto mezi rodičem (prarodičem) a dítětem.

**Kurzy, přednášky** – Centra jsou místem, kde se mohou rodiče vzdělávat, rozšiřovat si své zkušenosti či klást své dotazy odborníkům. Jsou místem, kde mohou být pořádány předporodní kurzy, kurzy rodičovství a kde mohou být pořádány přednášky ve spolupráci s lékaři, zdravotními sestrami atd. Centra také poskytují témata přednášek na přání rodičů. Lékaři a jiní odborníci mohou v centrech zanechat kontakt v případě potřeby rodičů.

**Knihovna** – MC Boskovice a RC Motýlek mají ve své nabídce také půjčování knih na tematiku rodičovství, výchovy dětí, mezilidských vztahů a také témata týkající se trhu práce. Rodiče mohou knihy prolistovat v prostorách center, nebo si je vypůjčit domů. Mnozí rodiče si nemohou podobné knihy zakoupit, pokládají si otázky, na které si nemůžou odpovědět. Centra tak prostřednictvím publikací poskytují rodičům možnost sebevzdělání v různých oblastech, které je právě zajímá.

**Poradna** – MC Boskovice i C Motýlek nabízí poradnu v oblasti sociální i právní. Nejedná se však o poradenství na odborné úrovni, jelikož zaměstnanci center nejsou kvalifikováni k poskytování sociálně - právního poradenství. Mohou však doporučit pomoc v daném okolí. K dispozici je také mnoho kontaktů, které mohou rodiče v případě potřeby využít. V případě, že se rodič obrátí na centrum o konkrétní pomoc, je na místě zachování anonymity.

**Dětská hřiště** – MC Boskovice poskytuje dětem prostor také na dětském hřišti mimo vnitřní prostory centra. Termínem „dětské hřiště“ můžeme také rozumět edukaci

děti ve spolupráci s policií za účelem porozumění dopravním předpisům. RC Motýlek prozatím využívá pouze dětské herny uvnitř budov.

**Významné dny** – Centra v rámci projektů poskytují zvýšenou pozornost rodinám v určité dny, které nazývají např. „Táta dneska frčí“ nebo „Mezinárodní den rodiny“ atd. V tyto výjimečné dny centra pořádají speciální nabídku svých služeb, jako vstupy zdarma, jiné využití volnočasových aktivit (výlety do přírody...), společné opékání párků atd.

**Burzy, prodej výrobků** – Centrum může pořádat ve svých prostorách burzu např. oblečení na děti či prodej výrobků. Výtěžek se opět použije na chod organizace. Rodiče tak mohou zakoupit za nízké ceny oblečení na své děti, mohou si nakoupit výrobky, které byly vyrobeny v prostorách centra. (rozhovor s Mgr. Petrželkovou dne 10. října 2011)

V MC Boskovice je program nazvaný Kolovrat. Jedná se o službu, která zprostředkovává protislužby rodičů za minimální ceny, mnohdy výrobní. Centrum na této službě neprofituje, ale umožňuje rodičům uplatnit právo prodeje. Pokud např. maminka K. umí péct dorty, zaregistruje se do systému Kolovrat. Druhá maminka L. ráda plete svetry. Mezi oběma maminkami dojde k výměně služeb a zaplatí si ne penězi, ale virtuálními „vřeteny“. Tato vřetena se registrují v osobní složce a dále můžou za ně nakupovat či prodávat. Jde o velmi zajímavý způsob, který nic nestojí. V Anglii podobný systém slavil velké úspěchy. Jde svým způsobem také o finanční pomoc rodinám, které se nachází ve finančních potížích. Takový program neumožňuje diskriminaci, nýbrž podporuje vzájemnou svépomoc.

## 5.4. Výběr respondentů

Rozhovory s ženami navštěvující MC Boskovice proběhly v průběhu mého pracovního poměru. Vzhledem k tomu, že jsem v MC Boskovice pracovala každodenně, znám osobní příběhy těchto žen. V současné době jsem se s dotyčnými ženami setkala a požádala je o svolení s uveřejněním jejich osobních příběhů.

Rozhovory vedené s matkami navštěvující RC Motýlek proběhly v prostředí, které zaručovalo soukromé, nerušené a příjemné prostředí. V rámci zachování anonymity jsou všechna jména uvedená v mé práci pozměněná.

## **5.5. Kazuistiky a rozhovory**

Následně popíší příběhy deseti žen, které navštěvovaly MC Boskovice či RC Motýlek. Tyto ženy procházely těžkým životním obdobím. Uvedené kazuistiky popíší, jaké potíže ženy prožívaly, a v jakém směru jim navštěvování center pomohlo.

Se sedmi ženami (Radkou, Helenou, Ivou, Nikolou, Simonou, Annou a Kristýnou) jsem se setkávala pravidelně v době, kdy jsem v MC Boskovice pracovala. Odpovědi tří žen (Marie, Michaely a Silvie) navštěvující RC Motýlek jsem získala metodou nestandardizovaných rozhovorů. Těmto 3 ženám jsem položila čtyři výzkumné otázky, na které odpovídaly. Rozhovory probíhaly průběžně v měsíci červnu 2011.

## **6. Kazuistiky**

### **6.1. Radka**

Radce je nyní 32 let. Má tříletou dceru, která se jmenuje Emma. Radka má vysokoškolské vzdělání. Pracovala 8 let jako pedagog v České Republice, poté odjela pracovat do USA jako au - pair. V USA se seznámila s mužem, se kterým začala žít. Odešli společně na Floridu, kde se usadili. Na Floridě rok pracovala v místní mateřské školce. Radka otěhotněla a velmi se na miminko těšili.

Radka využila pojištění, které ji mělo uchránit před vysokými finančními výdaji za porod. Toho času však bylo povinné pojištění jeden rok, což Radka nesplňovala. Zaplatili tedy vysokou finanční částku za porod.

Z Emmy byla rodina velmi šťastná. Posléze však nastaly partnerské neshody. Situace, že ze zákona bude na rodičovské dovolené jenom několik málo měsíců, jen posílilo Radčino přesvědčení, aby odcestovala zpátky do České republiky. S partnerem se rozešli, ale doposud spolu udržují kontakt přes telefon, internet apod.

Radka se s Emmy cítila v rodných Boskovicích osamoceně. Radčina maminka hodně v oblasti výchovy a péče o Emmy pomáhala, ale Radka postrádala sociální kontakty. Cítila se izolovaná. Vrstevníci měli své životy a dlouhodobý pobyt v zahraničí tyto vazby zpřetrhal.

Začala navštěvovat MC Boskovice. Nejprve navštěvovala hernu, kde se v koutku věnovala své dceři. Do rozhovorů se nezapojovala. Až po delším a pravidelném navštěvování herny se Radka začala zajímat o další kroužky a na doporučení si předplatila pro Emmy kroužek nazvaný „Hrátky s batolátký“. Na kroužek chodily půl roku. Radka si našla dvě nové přítelkyně, Emmy nové kamarády. Společně se pak začali navštěvovat i mimo centrum.

### **6.2. Helena**

Helena, která má v současné době 28 let, pracovala před nástupem na mateřskou dovolenou jako kuchařka v restauraci. Heleně a jejímu manželovi se narodil syn Vojtěch. Helena společně s manželem a Vojtěchem navštěvovala MC Boskovice jednou

týdně ve večerních hodinách. Tatínek s Vojtěchem využívali herny, zatímco Helena chodila na odborné přednášky.

Helenu velmi tížilo, že syn Vojtěch bude mít brzy tři roky a rodičovská dovolená skončí. Restaurace, v které Helena pracovala, měla potíže a propustila hodně zaměstnanců. Majitel restaurace oznámil Heleně, že ji po uplynutí tří let nemůže opět zaměstnat. Helena tak začala řešit budoucí zaměstnání. V průběhu pěti měsíců, které zbývaly do ukončení rodičovské dovolené, se pokoušela sehnat nové pracovní místo. Helena s každým odmítnutím ztrácela naději a propadala v depresi.

MC Boskovice v téže době pořádalo počítačový kurz, kdy absolventi daného kurzu mohli získat certifikaci ECDL. Helena využila situace a na kurz se přihlásila. Kurz byl časově náročný, ale Helena měla ve své rodině podporu. Absolvovala kurz a získala certifikaci. Nyní změnila profesi a získala trvalý pracovní poměr v administrativě.

### **6.3. Iva**

Iva je matkou tří dětí. Nyní je Ivě 34 let, je rozvedená a žije se svým novým přítelem Karlem. Nejstarší syn je v péči bývalého manžela. S nynějším přítelem má dva syny ve věku 2 roky a 7 měsíců.

Karel před 8 lety emigroval do České Republiky z Ukrajiny. Nemá zde trvalý pobyt, pouze přechodné bydliště. Karel se dobře stará o rodinu, s bývalým manželem udržují blízký kontakt, navštěvují se. Postupně si Iva opět nachází cestu ke svým rodičům, kteří nový Ivin život odsuzovali.

Iva s Karlem na první pohled působí velmi příjemným dojmem. I přesto, že jsou spolu šťastní, mají starosti. Karel se cítí osamoceny. Chybí mu zde kamarádi, obtížně navazuje nové sociální vazby. Iva je společenská, ale má sklony k depresím. Karel totiž pracuje jako dělník ve větším městě a dojíždí za prací. Vrací se domů pouze na víkendy a Iva je na péči o své děti sama.

Iva přes léto využívala veřejných dětských hřišť. Jednou v podzimním období navštívila poprvé se syny MC Boskovice. Předplatila si výtvarný kurz pro dvouletého syna a společně Karlovi vyráběli překvapení. Iva našla dvě nové přítelkyně, které měly partnery z ciziny. Začali se navštěvovat společně se svými partnery.

## 6.4. Nikola

Nikola měla v době porodu 19 let. Nyní má 3 – letého syna Davida. Nikola žije se svým přítelem Robertem v nesezdaném soužití. Žijí v domě Robertových rodičů. Nyní Nikola vítá pomoc Robertovi matky, která pomáhá s péčí o malého Davídka.

Když Nikola začala s Robertem chodit, netušila, že po prvním nechráněném pohlavním styku otěhotní. Těhotenství nesla těžce. Nejenže se bála rodičům sdělit, že je těhotná, ale bála se především Robertovy reakce. Jedenadvacetiletý Robert však Nikolu neopustil, ujistil její rodiče, že se o svou novou rodinu zodpovědně postará.

Nikola potřebovala v průběhu těhotenství získat mnoho informací. Matka Nikoly zprostředkovala přes MC Boskovice odborný předporodní kurz včetně kurzu kojení. Kurzy absolvovala a na nastávající mateřství se začala těšit.

## 6.5. Simona

Simoně je 24 let a se svým přítelem má 2 děti ve věku tři a dva roky. Simona s rodinou žije v podnájmu. Přítel Mirek pracuje jako dělník a často pracuje mimo domov. Přijíždí domů zpravidla na víkendy.

Simona je převážně na péči o své děti sama. Obě babičky jsou ještě pracující a není nikdo, kdo by ve všední dny mladé mamince pomohl. Starší dcera Michala je hodně aktivní a mladší Adam potřebuje zase více péče. Často jsem byla svědkem, kdy Simona na své děti nepřiměřeně křičela a hrubě jim nadávala. Dělo se to např. před vchodem do MC Boskovice či na chodbě, vždy když byla s dětmi o samotě. V prostorách centra se k dětem vždy chovala hezky. Začala jsem více Simonu pozorovat. Když ji děti rozčílily, roztřásla se a přemáhala se, aby se dokázala vyhnout fyzickému potrestání.

Simona začátkem školního roku dala starší Michalu do školky. V centru jsme jí nabídli, že jí občasně pohlídáme syna Adama. Simona nabídky využila a mohla si v klidu vyřídit potřebné záležitosti. Poté začala využívat podvečerních kroužků, na které pozvala také svou maminku. Babička se svými vnoučky strávila příjemné hodiny a Simona mohla v té době doma odpočívat.

## 6.6. Anna

26 – ti letá Anna žije se svým manželem Petrem a půl ročním synem Radimem v rodinném domku. Na rodinný dům mají úvěr, který splácí z Petrova platu.

Petr pracuje jako dělník v místní firmě, která vyrábí šamotové cihly. Firma se dostala do potíží, poněvadž neměli zakázky. A tak se začalo ve firmě propouštět. Petr měl pracovní poměr na dobu určitou, kterou mu neprodloužili. Jelikož měli firmy v okolí obdobný problém, Petr nesehnal novou práci. Rodina se dostala do finančních potíží.

Anna pravidelně navštěvovala MC Boskovice, často i se svým manželem. V rámci projektu, který před několika lety MC Boskovice realizovalo, byla v centru k dispozici sociální poradna v administrativní podobě. Anně pracovníci centra pomohli. Dali Anně kontakty a poradili jí různá řešení. Anna si s manželem následně zařídili příspěvek na bydlení a další sociální dávky, které jim pomohly tíživou situaci dočasně řešit.

## 6.7. Kristýna

Kristýna, která má v současné době 32 let, má čtyřletou dceru Martinu. Žije v rodinném domě. Kristýna procházela před rokem těžkým životním obdobím. Bývalý manžel František, povoláním učitel, je závislý na alkoholu. Kristýna se Františkovi snažila pomoci osobní i odbornou cestou. Kontaktovala Františkova lékaře, různé organizace, doporučovala mu léčebnu. Opakovaně manželovi nabízela podporu. František razantně odmítal.

Dcera Martina byla opakovaně svědkem alkoholických scén, např. i Františkova epileptického záchvatu vyvolaného v podnapilém stavu. Kristýna se dlouho rozmýšlela, zda takový vztah má pro ni opodstatnění, resp. zda i nadále chce dceru Martinu vystavovat takovému způsobu života. Rozhodla se, že podá žádost o rozvod. František odmítal, sliboval a naléhal. Kristýna trvala na svém a proběhl rozvod. František se odstěhoval a distancoval se od starostí i financí kolem domu. Kristýně však v té době končila rodičovská dovolená a jako kadeřnice nemohla v okolí vesnice, kde bydlela, najít pracovní uplatnění. Dostala se do velmi tíživé situace.



Dceru Martinu však nechtěla ovlivňovat negativními pocity a rozhodla se, že navštíví nedaleké MC Boskovice. Nejprve využívala možnost herny. Kristýna působila introvertně. Nevyhledávala přátelství ostatních maminek. Nabídla jsem jí výtvarný kurz a kroužek křesťanských maminek. I přes situaci, kdy se svěčila, že je nepraktikující katolík, souhlasila.

V kruhu maminek získala nový náhled na svou životní situaci. Těšila se na nová setkání. Nyní je členkou jiného mateřského centra ve svém okolí. Do MC Boskovice však přijíždí dodnes.

## 6.8. Shrnutí

Z výše uvedených sedmi kazuistik se nyní pokusím kódovat obsažená data. Budu se věnovat motivacím, které ženy vedly k navštívení MC. Dále chci zjistit, jaké služby využívaly se svou rodinou a v čem jim služby MC pomohly.

Je zajímavé, že ne všechny ženy byly motivovány k návštěvě MC Boskovice z důvodu nedostatku či absenci sociálních vazeb či kontaktů. Prvotní motivace není známa u respondentek Heleny, Simony a Anny. Tyto ženy navštěvovaly centrum předtím, než se začaly nacházet v potížích. Nedostatek sociálních kontaktů a pocit samoty či sociální izolace uváděla Radka a Iva. Radka pociťovala daný problém po příletu z Floridy a Iva se cítila osamocená ve všedních dnech, kdy byla na péči o své děti sama bez pomoci manžela či své rodiny. Kristýna začala navštěvovat centrum za účelem získání nového a příjemného prostředí pro svou dceru Martinu. Chtěla ji uchránit před negativními dopady rozvodové situace, kterou Kristýna prožívala. Nikola začala navštěvovat centrum za účelem získání nových informací týkající se období těhotenství, porodu a kojení, resp. mateřství. Lze však předpokládat, že pokud by absolvování kurzu nezprostředkovala matka Nikoly, možnost kurzu by zřejmě sama nevyhledávala.

Z toho usuzuji, že k motivaci žen k návštěvě MC Boskovice patřilo především získání nových kontaktů, sociálních vazeb a získání přátelství. K dalším důvodům patřilo získání odborných informací či doporučení, rady v oblasti sociálního zabezpečení. Je důležité zmínit, že centrum může figurovat jako výrazný činitel v minimalizaci negativních dopadů na dítě v průběhu rozvodové či porozvodové situace v rodině. Dovolím si také zmínit, že služby poskytované centry hrají významnou roli v předcházení syndromu vyhoření matek na rodičovské dovolené. Mnohé matky pečují

o své děti převážně samy, bez pomoci širší rodiny či partnera. Cítí se vyčerpány, vyčerpané a bez pozitivní zpětné vazby. Stres na rodičovské dovolené prožívají permanentně. Služby center mohou tyto negativní pocity zmírnit a minimalizovat rizika, které mohou ohrozit harmonické soužití v rodině.

Ženy převážně využívaly služeb MC Boskovice ve formě herny, kroužků či odborných přednášek či kurzů. Nikola využívala předporodní kurz včetně kurzu kojení. Helena navštěvovala odborné přednášky, zatímco manžel se synem využívali možnosti herny. Kristýna a Radka nejprve využívaly hernu, poté si předplatily pro své děti kroužky. Kristýna začala navštěvovat kroužek, které vedly křesťanské maminky. Iva cíleně předplatila svému dvouletému synovi výtvarný kurz. Anna patřila mezi dlouhodobé návštěvníky a využívala mnoho služeb poskytované centrem. V období, kdy se svým manželem procházeli těžkým obdobím, vyhledala možnosti sociální poradny. Simona využila možnosti hlídání dětí a podvečerního kroužku.

K poslední oblasti, kterou chci sledovat je, v čem služby poskytované centry ženám pomohly. Nejvíce ženám centrum pomohlo získat nové sociální vazby, kontakty či nová přátelství. Radka, Iva a Kristýna získaly nová přátelství, nové podněty a nové sociální kontakty. Kristýna navíc získala pro svou dceru mnoho příjemných podnětů a kamarádů, kteří pomáhali dceři Martince překonat náročné období. Odvážila se angažovat v jiném mateřském centru v blízkém okolí. Přátelství Ivě přineslo mnoho pozitivních změn. Nejenže získala nová přátelství pro sebe, ale především i pro svého partnera, který se přistěhoval z Ukrajiny. Helena získala v centru certifikát uznávaný po celé Evropské unii a tím možnost uplatnit se v jiném oboru, než měla před nástupem na mateřskou dovolenou. Nikola získala nové informace týkající se její momentální situace a tím možnost kvalitněji prožít své těhotenství. Anna získala radu a doporučení, která pomohla její rodině částečně řešit finanční obtíže. Pro Simonu bylo velkým ziskem čas věnovaný sama sobě. V době, kdy ji centrum umožnilo hlídání dětí, mohla využít čas pro odpočinek a vyřízení všeho, co potřebovala. Poté, co s babičkou začala navštěvovat podvečerní kurz, dosáhla větší participace svých rodičů na péči o svá vnoučata.

Služby poskytované centry pomáhají nejen stabilizovat mezilidské vztahy obecně, ale především se podílejí na tvorbě nových sociálních vazeb. Jsou místy, kdy si rodiče mohou vyměnit své dosavadní zkušenosti, kdy může dojít k vzájemné protislužbě či pomoci. Služby poskytované centry pomáhají na odborné úrovni prostřednictvím kurzů, přednášek, konferencí a seminářů k získání nových informací a

ke vzdělanosti rodičů. Utužují vazby mezi rodinnými členy, a to jenem v kruhu nukleární rodiny, ale i v okruhu širší rodiny, zejména ve vztahu prarodič = vnouče. Centra také umožňují rodičům angažovat se v chodu organizace.

## **7. Rozhovory**

### **7.1. Marie**

Marii je 22 let, má dvouletou dceru Marianu. Marianin otec je neznámý. Marie nyní bydlí se svým novým přítelem v malém bytě na kraji vesnice. Marie je romského původu. Po celý svůj život se mnohokrát setkala s rasistickými a mnohdy vulgárními projevy. Jelikož má Marie základní vzdělání, cítí se méněcenná a nesebevědomá. Nový přítel Pavel je o dva roky starší od Marie. K Marianě se chová hezky a rád by si ji osvojil.

Před necelým rokem se do zmíněného bytu přistěhovali za účelem Pavlova nového zaměstnání. S novým bydlením ale nejsou spokojení. Sousedí dávají Marii najevo, že jako Romka není v domě vítána. Marie začala být zoufalá a stranila se lidí. Pavel jednoho dne přišel s nabídkou, že by mohli navštívit nedaleké RC Motýlek. Mariana projevovala velký zájem o nové hračky. Marie a Pavel pocítili v prostředí centra příjemnou atmosféru a začali postupem času využívat stále víc aktivit. Nejenže to upevnilo jejich vzájemný vztah, ale Marie s Pavlem našli mnoho nových známých a přestali se obávat předsudků ostatních lidí.

### **7.2. Michaela**

Michaele je nyní 28 let. Pracuje jako dělnice v místní firmě. Má dva syny ve věku pět a osm let. Manžel Rostislav pracuje jako řidič kamionu.

Michaela se svými syny pravidelně navštěvovala kurzy a aktivity pořádané RC Motýlkem. Jednoho dne však přišla na kurz a plakala. Svěřila se, že již měsíc ví o situaci, že její muž má milenkou, s níž má dítě. Michaela začala mít zdravotní potíže a upadala do depresí.

Přes RC Motýlek byla Michaele doporučena odborná psychologická pomoc. Pracovnice RC Motýlku zprostředkovaly první setkání. Michaela poté požádala o rozvod a o svěření dětí do své péče. Na kurzy a aktivity v centru nepřestala se svými dětmi chodit. Postupně bylo na Michaeli znát, že terapie pomáhá, že se navrácí zpět jistota, sebeúcta a odhodlání.

### **7.3. Silvie**

Silvie má 36 let. Se svými čtyřmi dětmi navštěvovala MC Boskovice, poté vzhledem ke vzdálenosti od místa bydliště začala navštěvovat RC Motýlek. Silvie žila se svými dětmi a manželem Vratislavem v rodinném domě. Nyní po rozvodu bydlí se svými dětmi v bytě.

Silvie i děti působili nyní spokojeným dojmem. Jejich život dříve tak spokojeně nevypadal. Silvie si prošla těžkým obdobím, kdy dlouhodobě tajila domácí násilí působené manželem. Silviin manžel byl alkoholik. Když byl pod vlivem alkoholu, vyvolával hádky, které končili bytím. Uzavírala se sama do sebe, soustředila se pouze na své děti.

Jednoho dne se Silvie svěřila přítelkyni v prostorách MC Boskovice o svých problémech. Vystrašená přítelkyně ihned vyhledala pomoc pracovníků centra, kteří doporučili Silvii, aby zkontaktovala občanské sdružení zabývající se domácím násilím a vyhledala také pomoc psychoterapeuta. Centrum nabídlo Silvii hlídání jejich dětí a volné vstupy na všechny aktivity. Přítelkyně byla Silvii v nastávajících dnech oporou. Pomocí psychoterapie žije dnes Silvie se svými dětmi svůj spokojený život.

### **7.4. Analýza odpovědí respondentek**

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, zda jsou v mikroregionu Boskovicko služby poskytované MC a RC pro rodiny s dětmi přínosem a v jaké oblasti mohou být MC a RC v kontextu sociální práce s rodinou užitečné. Dále chci zjistit, jaké služby rodičům v centru schází. V praktické části jsem popisovala příběhy deseti žen. Sedm kazuistik jsem popsala z prostředí MC Boskovice, kde jsem pracovala. Tyto ženy byly součástí mé každodenní náplně práce. Osobně jsem se s nimi setkávala a byla svědkem jejich momentálního osudu. Nyní jsem je poprosila pouze o svolení zveřejnit jejich příběhy, samozřejmě s pozměněnými jmény. Materiál ke zpracování tří kazuistik jsem získávala v RC Motýlek metodou rozhovoru. Marie, Michaeli a Silvie jsem se v soukromí ptala na několik otázek, které nyní budu analyzovat.

### **Výzkumná otázka č. 1.: Proč navštěvujete RC Motýlek a kvůli čemu především centrum navštěvujete?**

Na první otázku odpověděly ženy různě. Marie odpověděla, že centrum začala navštěvovat za účelem získání nových kontaktů a přátelských vztahů. Chtěla dokázat v příjemném rodinném prostředí lidem, že i když je romského původu, není zlá. Chtěla se zbavit ostychu vstupovat na veřejné akce. Michaela na první dotaz odpověděla, že centrum navštěvovala již dlouho předtím, než se dozvěděla o manželově nevěře a dítěti. Potom, co se o všem dozvěděla, nechtěla dát dětem najevo, že něco není v pořádku. Proto v navštěvování centra nepřestala, i když to bylo pro ni obtížné. Dnes toho nelituje. I přesto, že odchod otce z domu byl pro děti šok, zachování denního harmonogramu zabránilo izolaci dětí od společenského života. Silvie odpověděla, že vzhledem ke stěhování do nového bytu začala chodit do RC Motýlka. V RC Motýlku zažívala nové podněty. Vedla se svými dětmi nový život a pomáháním v organizaci zapomínala na nějaký čas na svou minulost.

Na druhou otázku odpověděly všechny ženy stejně, a to tak, že centrum navštěvují především kvůli svým dětem. Marie doplnila, že centrum navštívila na podnět svého přítele Pavla a prvotní návštěvu uskutečnila také kvůli němu.

Usoudila jsem, že hlavními důvody, proč ženy centra navštěvují, jsou nové kontakty v oblasti mezilidských vztahů a minimalizace rizika sociální izolace.

### **Výzkumná otázka č. 2.: Co od centra očekáváte a jaké služby využíváte?**

Marie na dotaz, co od centra očekává, odpověděla, že chce zlepšit rodinné vztahy, posílit pouto mezi dcerou Marianou a druhem Pavlem. Také chce navázat nové přátelské vztahy a dokázat ostatním, že se nemusí stranit ženě, která je romského původu. Michaela odpověděla, že od centra očekává nejenom poskytování kvalitních služeb, ale také odbornou pomoc a poradenství, schopnost kdykoliv zprostředkovat kontakt. Sama v tíživé situaci pomoc vyhledala. V centru si připadala, že není na své problémy sama, že se o starostech může svěřit. Silvie odpověděla na dotaz, že očekává mimo poskytovaných služeb také pomoc a radu včetně zachování anonymity. Silvie také očekává, že jí centrum pomůže zapomenout na každodenní starosti.

Marie využívá v RC Motýlku hernu, výtvarné kroužky a ráda navštěvuje odborné přednášky. Michaela navštěvuje se svými syny výtvarné kroužky a volnočasové aktivity sportovního typu. Silvie využívá knihovnu, výtvarné kroužky, volnočasové aktivity a odborné přednášky.

Respondentky kladly ve svých odpovědích velký důraz na pomoc centra ve zkvalitňování rodinných vztahů, mezilidských vztahů obecně a schopnost pomoci v přítomnosti sociálních i osobních problémů.

### **Výzkumná otázka č. 3.: V čem Vám centrum pomohlo?**

Marie našla nové přátelství. Pravidelným navštěvováním aktivit se posílil nejenom vztah mezi Pavlem a Marianou, ale také mezi Pavlem a Marií. Ostatní maminky navštěvující centrum dali Marii najevo, že k ní necítí předsudky. Marie tak mohla se svou dcerou absolvovat kroužky a aktivity v příjemné atmosféře. Michaela zmínila, že cítila v centru profesionalitu a nebála se svým problémem svěřit. Z první schůzky u psychoterapeuta měla strach, a tak jí centrum pomohlo zprostředkovat první sezení. Silvie v době navštěvování centra odhalila osobní problém před svou přítelkyní, která bezodkladně vyhledala přes pracovnice centra pomoc. Silvie, která měla strach, jak vše dopadne a také ze svého manžela, získala pomoc ve formě hlídání dětí a bezplatné služby.

Služby poskytované centry mohou pomoci nejenom v oblasti stabilizace osobního života, ale také působí preventivně před sociální izolací rodiny. MC či RC mohou poskytovat poradenství ve formě zprostředkování pomoci či poskytnutí potřebných kontaktů. Často poskytují odborné kurzy, přednášky a tím usilují o vzdělanost cílové skupiny, která centra navštěvuje. Mohou pomoci ve znovunalezení vlastní hodnoty člověka.

Nutno podotknout, že centra hrají také významnou roli v odstraňování předsudků. Když se znovu podíváme na příběh Marie a dcery Mariany, je zřejmé, že i se i dcera Mariana může stát terčem potencionálních urážek či posměchu. Obecně vzato, společnost a její hodnoty, kultura a struktura jsou rozmanité. Děti patřící k minoritě jsou ohroženy rizikem marginalizace z dospělé společnosti, které jsou jinak součástí. (Oak, 2009: s. 96)

### **Výzkumná otázka č. 4.: Co v nabízených službách postrádáte?**

Michaela a Silvie v RC Motýlek nic nepostrádají. Se službami projevily svou spokojenost. Marie odpověděla, že by ráda uvítala možnost prodeje svých ručně vyrobených výrobků.

Centra mohou být zajímavým nástrojem seberealizace rodin. Výroba a následná směna umožňuje rodiči získat pocit uspokojení, seberealizace a motivace. Centrum je tedy místem rozvíjení talentu nejen u dětí, ale také u rodičů.



## 8. Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit prvotní motivaci žen navštívit MC či RC a především v jaké oblasti ženám služby poskytované centry pomohly, a to i v kontextu sociální práce s rodinou. Dalším cílem bylo zjistit, co rodičům v nabízených službách chybí. Pomocí kvalitativního výzkumu jsem chtěla dospět k naplnění stanovených cílů.

V první kapitole popisují události či životní situace, které mohou rodiny v dnešní době prožívat. MC a RC hrají významnou roli na poli předcházení či řešení sociálně – patologických jevů. Jsou také aktérem v prevenci případné kriminality. Jsou také možným prostředníkem mezi jedincem a odborníkem, např. v oboru sociální práce či psychologie. (Kolínková, 2007: s. 27) Typologií rodin jsem chtěla zmínit charakteristiku rodin a nastínit její individuální potřeby. Dnešní rodina se potýká s mnohými riziky, jako je např. rozvod, osamění, nezaměstnanost včetně jejich důsledků. V první kapitole jsem zmínila také téma týkající se domácího násilí v rodinách. Děti jsou častými svědky násilí páchaného na jednom z rodičů. Ve všech zmíněných událostech či osobních potížích může centrum svými službami pomoci nebo může pomoci zmírnit jejich důsledky.

Druhou kapitolu jsem věnovala rodině a společnosti. Zde popisují především cíle rodinné politiky. Rodinná politika je na poli veřejné diskuse mnohdy opomíjena. Centra jsou aktéry v realizaci a naplňování cílů rodinné politiky. Dále jsem ve druhé kapitole popisovala potřeby dětí a dospělých. Centra mají své služby koncipovány s ohledem na individuální potřeby cílové skupiny a tolerují vývojové stádia dětí. Popsáním vývoje dětí jsem chtěla docílit pochopení odlišností jejich potřeb v jednotlivých životních etapách. Humanista A. Maslow popsal lidské potřeby a uspořádal je podle důležitosti. Lidé, kteří naplňují své potřeby, se cítí harmonicky, pociťují úspěch a radost.

Ve třetí kapitole jsem popisovala MC a RC coby neziskové organizace. Uvedla jsem zde cíle center a také legislativu, o kterou se od svého vzniku opírá. Ve čtvrté kapitole popisují charakteristiku mikroregionu Boskovicko. Všechny statistické údaje vypovídají o migraci obyvatel za prací, o poměru stárnoucí populace vzhledem k počtu narozených dětí a přítomnosti obrovského nárůstu nezaměstnanosti.

V úvodu praktické části popisují činnost MC Boskovice a RC Motýlek ve Velkých Opatovicích. V praktické části uvádím kazuistiku sedmi žen, které navštěvují MC Boskovice a rozhovory tří žen navštěvujících RC Motýlek. Ženy, jejichž životní příběhy jsou obsaženy v kazuistikách, poskytly svolení s jejich zveřejněním.

Ženy navštěvující RC Motýlek se prostřednictvím rozhovoru vyjadřovaly k výzkumným otázkám týkající se motivace k návštěvě centra a jejich očekávání od poskytovaných služeb centra. Také odpovídaly na dotaz týkající se druhu služeb, které využívají a v čem jim centrum svými službami pomohlo. Poslední dotaz se týkal absence případné služby, kterou by v centru uvítaly.

Závěrem jsem se pokusila kódováním dat z kazuistik a analýzou rozhovorů naplnit své stanovené cíle. Za nejčastěji uváděnou motivaci považují respondentky potřebu sociálních kontaktů, přátelství a především minimalizaci rizika sociální izolace. K dalším důvodům, proč centrum navštěvují, patří potřeba informací, rad či získání kvalifikace prostřednictvím kurzů. Centrum ženám nejčastěji pomohlo v oblasti navazování nových kontaktů. Dále ženy vítaly možnost angažování se v chodu organizace a možnosti získání certifikace absolvováním kurzů či přednášek. Jako další pozitiva uváděly zkvalitňování mezilidských a rodinných vztahů, schopnosti pomoci v přítomnosti sociálních i osobních problémů. Centra jsou společností přátelskou rodině a hrají tak významnou roli v odstraňování či minimalizaci vzniku předsudků, obzvláště ve vztahu k menšinám. Za chybějící službu uvedla respondentka možnost bezplatné pomoci v rámci svépomoci matek navštěvující centrum a jejich protislužby.

Výsledky kvalitativního výzkumu je možné využít jako zpětnou vazbu pro centra. Dle mého názoru centra hrají důležitou roli nejenom v oblasti rodinné politiky, ale také jsou pozitivním faktorem v pomoci v oblasti sociální práce.

Ředitelka Sítě MC Rut Kolínská podepsala s hejtmanem Jihomoravského kraje Haškem Smlouvu o spolupráci při realizaci rodinné politiky na území Jihomoravského kraje. Snad je to zásadní krok, který umožňuje centrům větší kompetenci k reflexi potřeb rodin za účelem rychlejší pomoci ze strany státu a dalších organizací.

## Seznam použitých zkratek

**atd.** – a tak dále...

**ECDL** – European Computer Driving Licence – přeloženo jako evropský řidičák na počítač

**FOD** – organizace Fond ohrožených dětí

**MC** – mateřské centrum/mateřská centra

**např.** – například

**NNO** – Nestátní neziskové organizace (také Nevládní neziskové organizace)

**o. s.** – občanské sdružení

**RC** – rodinné centrum/rodinná centra

**resp.** - respektive

**tj.** – to je

**tzv.** – takzvaně

## **Slovník cizích slov**

**Adaptabilita** – schopnost adaptace

**Edukace** – výchova

**Fundraising** – získávání zdrojů (např. finančních)

**Gender** – sociální rozdíly mezi muži a ženami

**Interakce** – působení více činitelů, vztah

**Introvert** – člověk, který se uzavírá do sebe

**Marginalizovaný** – skupiny či jedinec nacházející se na okraji společnosti

**Minorita** – menšina

**Participace** - spoluúčast

**Prediktor** – činitel, odhadce prognózy

**Stratifikace** – společenské vrstvy

## Seznam literatury

ARNOLD, J.; SILVESTER, J.; PATTERSON, F.; ROBERTSON, I.; COOPER, C.; BURNES, B. (2007). *Psychologie práce*. Brno: COMPUTER PRESS, a. s. 1. vyd. ISBN 978-80-251-1518-3, s. 630.

BAJER, P. (2005). FOD nejčastěji řeší rozvodové případy. *Sociální práce*, 2/2005, s. 14-15.

BAKALÁŘ, E. a kol. (2006). *Rozvodová tematika a moderní psychologie*. Praha: Karolinum. 1. vyd. ISBN 80-246-1089-2, počet stran neuveden.

BERGER, P. (2007). *Pozvání do sociologie*. Brno: BARRISTER & PRINCIPAL. 3. vyd. ISBN 978-80-87029-10-7, s. 196.

Boskovicko mikroregion. *Kam na Boskovicku?* [on-line]. Datum poslední aktualizace neuvedeno. [cit. 2011-03-09]. Dostupné z www: <<http://www.regionboskovicko.cz>>.

BUCHTOVÁ, B. (2002). *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: GRADA PUBLISHING, a. s. 1. vyd. ISBN 80-247-9006-8, s. 240.

CONWAYOVÁ, H. (2007). *Domácí násilí*. [z anglického originálu ... přeložila Jana Mandelíková] Praha: ALBATROS. 1. vyd. ISBN 978-80-00-01550-7, s. 158.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/krajkapitol a/641011-10--01> [online]. [cit. 2011-04-15]. Dostupný z www: <<http://www.czso.cz>>.

DOMÁCÍ NÁSILÍ. <http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili>. [online]. [cit. 2011-10-10]. Dostupný z www: <<http://www.domacinasili.cz>>.

E – mail od paní Nadje Juričkové – kancelář Sítě MC, dne 26. října 2011.

- FARKOVÁ, M. (2009). *Dospělost a její variabilita*. Praha: GRADA PUBLISHING, a. s. 1. vyd. ISBN 978-80-247-2480-5, s. 136.
- GELDARD, K.; GELDARD, D. (2008). *Dětská psychoterapie a poradenství*. [z anglického originálu ... přeložil Jiří Foltýn] Praha: PORTÁL. 1. vyd. ISBN 978-80-7367-476-2, s. 336.
- GJURIČOVÁ, Š.; KUBIČKA, J. (2003). *Rodinná terapie. Systemické a narativní přístupy*. Praha: GRADA PUBLISHING, a. s. 1. vyd. ISBN 978-80-247-2390-7, s. 288.
- HOSKOVCOVÁ, S. (2006). *Psychická odolnost předškolního dítěte*. Praha: GRADA PUBLISHING, a. s. 1. vyd. ISBN 80-247-1424-8, s. 160.
- KALLWASS, A. (2007). *Syndrom vyhoření v práci a osobním životě*. [z německého originálu ... přeložil Petr Babka] Praha: PORTÁL. 1. vyd. ISBN 978-80-7367-299-7, s. 144.
- KELLER, J. (2008). *Úvod do sociologie*. Praha: SLON. 5. vyd. ISBN 978-80-86429-39-7, s. 204.
- KOLDINSKÁ, K. (2007). *Sociální právo*. Praha: C. H. Beck. 1. vyd. ISBN 978-80-7179-620-6. 1. vyd. ISBN 978-80-7179-620-6, s. 176.
- KOLÍNSKÁ, R. (1995). *Mateřská centra*. Praha: hnutí PRAŽSKÉ MATKY. 1. vyd. ISBN 80-901864-0-8, s. 174.
- KOLÍNSKÁ, R. (2007). Mateřská centra – fenomén občanské společnosti. *Fórum sociální politiky*, č. 1, s. 27.
- KOPŘIVA, P.; NOVÁČKOVÁ, J.; NEVOLOVÁ, D.; KOPŘIVOVÁ, T. (2005). *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Pavel Kopřiva – SPIRÁLA. 1. vyd. ISBN 978-80-904030-0-0, s. 286.
- KREBS, V. (2007). *Sociální politika*. Praha: ASPI. 4. vyd. ISBN 978-80-7357-276-1, s. 504.

KŘIVOHLAVÝ, J. (2003). *Jak zvládat depresi*. Praha: GRADA PUBLISHING, a. s. 2. vyd. ISBN 80-247-0575-3, s. 176.

LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. (2006). *Vývojová psychologie*. Praha: GRADA PUBLISHING, a. s. 4. vyd. ISBN 80-247-1284-9, s. 368.

LISHMAN, J. (2009). *Communication in social work*. UK: PALGRAVE MACMILLAN. 2. vyd. ISBN-13: 978-1-4039-1620-4, počet stran neuveden.

MAREŠ, P. (1994). *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: SLON. 3. vyd. ISBN 80-86429-08-3, s. 172.

MATĚJČEK, Z. (2004). *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: PORTÁL. 4. vyd. ISBN 978-80-7367-325-3, s. 143.

MATOUŠEK, O. (2003). *Metody a řízení sociální práce*. Praha: PORTÁL. 1. vyd. ISBN 80-7178-548-2, s. 384.

MATOUŠEK, O. (2005). *Sociální práce v praxi*. Praha: PORTÁL. 1. vyd. ISBN 80-7367-002-X, s. 352.

MC Boskovice. <http://mcboskovice.webnode.cz/o-nas/>. [online]. [cit. 2011-10-10]. Dostupný z www: <<http://mcboskovice.webnode.cz>>.

MOŽNÝ, I. (1999). *Sociologie rodiny*. Praha: SLON. 1. vyd. ISBN 80-85850-75-3, počet stran neuveden.

MOŽNÝ, I. (2002). *Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Praha: PORTÁL. 1. vyd. ISBN 80-7178-624-1, s. 208.

MPSV. [http://www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce\\_rodina.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce_rodina.pdf). [online]. [cit. 2011-10-10]. Dostupný z www: <<http://www.mpsv.cz>>.

NAKONEČNÝ, M. (2003). *Úvod do psychologie*. Praha: ACADEMIA. 1. vyd. ISBN 80-200-0993-0, počet stran neuveden.

NAKONEČNÝ, M. (2005). *Sociální psychologie organizace*. Praha: GRADA PUBLISHING, a. s. 1. vyd. ISBN 80-247-0577-X, s. 225.

OAK, E. (2009). *Social work and social perspectives*. UK: PALGRAVE MACMILLAN. 1. vyd. ISBN-13: 978-0-230-00464-1, počet stran neuveden.

Odpovědi respondentek.

PEŠOVÁ, I.; ŠAMALÍK, M. (2006). *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. Praha: GRADA PUBLISHING, a. s. 1. vyd. ISBN 80-247-1216-4, s. 150.

PLECITÝ, V.; SKŘEJPEK, M.; SALAČ, J.; ŠÍMA, A. (2009). *Základy rodinného práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 1. vyd. ISBN 80-7317-002-7, s. 364.

PLHÁKOVÁ, A. (2007). *Učebnice obecné psychologie*. Praha: ACADEMIA. 1. vyd. ISBN 978-80-200-1499-3, s. počet stran neuveden.

REICHEL, J. (2004). *Kapitoly systematické sociologie*. Praha: EUROLEX BOHEMIA s. r. o. 1. vyd. ISBN 80-86432-80-7, s. 260.

REGION BOSKOVICKO. <http://www.regionboskovicko.cz/cs.html> [online]. [cit. 2011-04-15]. Dostupný z www: <<http://www.regionboskovicko.cz>>.

Rozhovor s Mgr. Karin Petrželkovou – statutární zástupce RC Motýlek ve Velkých Opatovicích, dne 1. září 2011 a 10. října 2011.

Rozhovor s paní Nadjou Juričkovou – kancelář Sítě MC, dne 26. října 2011.

Rozhovor s panem Kafkou, radní města Velké Opatovice, dne 6. října 2011.

SINGLY, F. (1999). *Sociologie současné rodiny*. Praha: PORTÁL. 1. vyd. ISBN 80-7178-249-1, s. 127.



SKOVAJSA, M. a kol. (2010). *Občanský sektor*. Praha: PORTÁL. 1. vyd. ISBN 978-80-7367-681-0, s. 376.

SOBOTKOVÁ, I. (2001). *Psychologie rodiny*. Praha: PORTÁL. 2. vyd. ISBN 978-80-7367-250-8, s. 240.

Stanovy občanského sdružení RC Motýlek. <http://www.rcmotylek.com/obcanske-sdruzeni>. [online]. [cit. 2011-10-10]. Dostupný z www: <<http://www.rcmotylek.com>>.

Šedivý, M. (2010). Transparentnost je „in“. *Sociální služby*, č. 10, s. 28 – 29.

TAVEL, P. (2009). *Vybrané kapitoly ze sociální psychologie*. Olomouc: UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. 2. vyd. ISBN 978-80-244-2327-2, s. 151.

TOMEŠ, I. (2010). *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: PORTÁL. 1. vyd. ISBN 978-80-7367-680-3, s. 440.

TRÉLAÛN, B. (2005). *Překonávání konfliktů v rodině*. [z francouzského originálu ... přeložila Abigail Kozlíková]. Praha: PORTÁL. 1. vyd. ISBN 80-7178-935-6, s. 144.

VENDEL, Š. (2008). *Kariérní poradenství*. Praha: GRADA PUBLISHING, a. s. 1. vyd. ISBN 80-247-1731-X, počet stran neuveden.

*Zákon o rodině*. Zákon č. 94/1963 Sb.